ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК

Немачка 3,00 DEM, САД 1,25 USD, Швајцарска 2,50 CHF,
Шведска 13,00 SEK, Аустрија 20,00 ATS,
Грчка 300 GRD, Енглеска 1,00 GBP

11. IX 1992. ● ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ ● ГОДИНА LIV ● ЦЕНА 400 ДИН. ● БРОЈ 2124

Веровали или не!

23 СЕКВОЈЕ
ИЗРАСЛЕ СУ ИЗ ОБОРЕНОГ ДЕБЛА У ОБЛАСТИ ХУМБОЛИ У КАЛИФОРНИЈИ (САД).

ЗАМАК БЕРКЛИ
У ГЛОЧЕСТЕРШИРУ (В. БРИТАНИЈА) ЈОШ ОД 1154. ГОДИНЕ ВЛАСНИШТВО ЈЕ ИСТЕ ПОРОДИЦЕ.

Реб Хамилтон
ИЗ КАЈЛА У ШКОТСКОЈ СВАКОДНЕВНО ЈЕ ПУНЕ 42 ГОДИНЕ НОСИО 3 ШЕШИРА ЈЕДАН ПОВРХ ДРУГОГ.

ГАБРИЕЛЕ Д'АНУНЦИО
(1864-1938)
ИТАЛИЈАНСКИ КЊИЖЕВНИК, СВОЈЕ ДЕЛО „ВАТРА ЖИВОТА", КЊИГУ ОД 560 СТРАНИЦА, ПИСАО ЈЕ 5 ДАНА И 5 НОЋИ У ЗАМРАЧЕНОЈ СОБИ. НИЈЕ СЕ НИ ОДМАРАО НИ ЈЕО АЛИ ЈЕ СВАКА 2 САТА ПИО ШОЉУ КАФЕ.

КАРДИНАЛ НАДБИСКУП ЖАН-БАТИСТ ДЕЛОЈ
(1709-1808)
ИЗ ПАРИЗА, ПРВУ КЊИЖАВШУ У ЖИВОТУ ДОБИО ЈЕ СА 99 ГОДИНА И ОД ЊЕ ЈЕ УМРО.

ФОНТАНА
У ФОНТЕНЕЈ ЛЕ КОМТУ (ФРАНЦУСКА) ИЗГРАЂЕНА ЈЕ 1542. ГОДИНЕ КАО КОПИЈА УЗГЛАВЉА НА КРЕВЕТУ КРАЉА ФРАНСОА I.

ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЋ ЧУЛИ ДА...

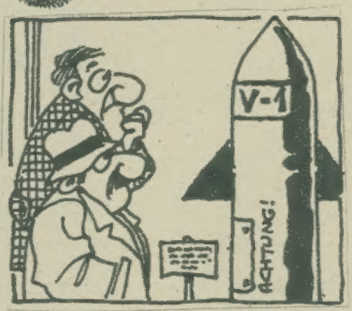

●●● Пенемиинде, некада најбоље чувана база Хитлерове Немачке, у којој су направљене прве ракете чувеног Вернера фон Брауна, отворена је за туристе. За само годину дана посетило је више од сто хиљада људи, али се већина разочарала што су одлуком локалних власти лабораторије у којима је Фон Браун радио затворене...

●●● „немали број наших сугрђана није способан да реши ни најобичнији задатак, рецимо, колико мора да плати ако наручи шољу кафе за 17 пенија и сендвич за 24?" У управо објављеном извештају британског Министарства просвете тврди се да 30 одсто одраслих становника Енглеске не зна ни основне рачунске операције.

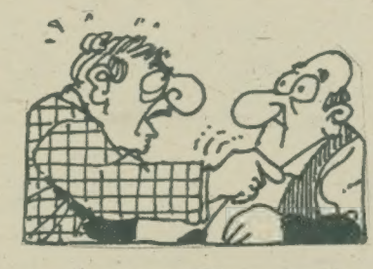

●●● како њихово место службено и формално не постоји, становници Валполеа на острву Сомерсету, архипелаг Франклин (Канада), изјавили су да убудуће више неће плаћати порез. Валполе припада пошти у Данбалу, телефони су му прикључени мрежи Паритона, а црквено је подређен општини у Панлету.

●●● најмањи ласерски штампач за портабл рачунаре почела је да производи јапанска фирма „Ситизен" – велик је као кутија цигарета. По брзини и квалитету штампе није ништа слабији од „непокретних".

●●● Мексиканка Марија на, јунакиња серије „И богати плачу", изменила је распоред муже крава на једном пољопривредном добру у близини града Тјумена (Русија). Наиме, да би омогућила радницима да прате своју омиљену серију, управа је померила мужу за сат касније.

Илустровао: Зоран Петкановић – Петко

АМЕРИКА У БРОЈКАМА

Пушачи становништва

По истраживањима које је спровео Центар за контролу болести, Амери(канци) су заиста озбиљно схватили упозорење да пушење шкоди здрављу . Од 1955. године, од када се и бележе подаци, 1990. је забележен највећи пад потрошње и цигара. Те године још је само 25,5 одсто грађана наставило да ужива у никотину. Највећи пад потрошње дувана због је међу црним становништвом. Док је пре 25 година пушило 43 одсто црнаца, 1990. још је само 26, 2 одсто остало верно овом пороку. Уколико Американци овим темпом наставе да се лече од никотинске страсти до 2000. године биће још само 25 пушача.

Како утврдити да ли људи заиста гледају рекламне спотове на телевизији? Уградити (с дозволом власника наравно) скривену камеру у апарат. После обимног истраживања које је спроведено широм земље, закључено је да се у 20 одсто случајева реклама крте пред празном собом. Следећих 10 одсто реклама гледаоци пред ТВ пријемником пропусте јер их оне нервирају и одмах мењају програм да виде да ли има нешто занимљивије на другим каналима. Остатак од 70 одсто људи рекламе гледају и не. Значи да у тренутку кад се оне емитују гледаоци пред телевизором обично раде нешто друго.

Сваке недеље Американци поједу 27 милиона тона разноразних слаткиша. То значи да »уста Америке« свака четири минута прогутају слаткиш велики

као један камионет.

Или, да све буде још јасније, од свих тих слаткиша могао би да се изгради зид дугачак 90 метара, широк 22 метра и висок као троспратница.

Недељно се из Америчке ковнице новца »избаци« на тржиште просечно око 228 милиона новчића. Када би се ти новчићи поређали један до другог, металне »трака« била би дугачка око 4000 километара и спојила би Атлантски с Пацифичким океаном.

Прошле недеље Американци су путем трансфузије **»потрошили« 83.250 литара крви**

Та је количина таман толика да »стане« у 14.000 људи.

В. Ћ.

Walt Disney

ПАЈА ПАТАК

ИМЕНА БОЖЈИХ МИЉЕНИКА

КАКО СУ САЗВЕЖЂА ДОБИЛА ПУНО НЕБО

Стари народи – Вавилонци, Египћани, Кинези, Грци – сматрали су да се величанствене природне појаве одвијају по вољи богова. Природне појаве су омеђивале циклус животних, свакодневних, потреба премда су их се бојали. Али, када су се отискивали на путовања по далеким морима, њихове очи биле су упрте у звезде. По њима су одређивали курсеве, време испловљавања и повратак у луке.

Тако је постала астрономија, наука која изучава васиону (небеска тела, планете, комете, међузвездане и међугалактичке материје). Грци су дали највећи допринос развоју астрономије, пре свега у именима звездама и њиховим сазвежђима. Модерна астрономија, оријентисана на изучавање звезда и астрофизике, прихватила је та имена која су настала у далеком добу митологије.

*****

Андромеда је сазвежђе на северној небеској хемисфери. То је једна од најлепших маглина, галаксија слична нашој, али удаљена око 1,5 милион светлосних година.

Према митологији Андромеда је била кћи етиопског краља Кефеја. Да би казнио њену мајку, бог Посејдон је послао морско чудовиште коме је требало жртвовати Андромеду. Њу је спасао Персеј, а богиња Атена је Андромеду пренела међу звезде.

*****

Арктур (Arktofilaks) је у астрономији познат као сазвежђе Волар и његово постојање везано је за Аркада, сина бога Зевса и нимфе Калисто. Аркад је имао злу судбину: краљ Лиакон, нимфин отац и његов деда, да би проверио проницљивост бога Зевса, убио је унука и Зевсу зготовио храну, а Артемида је његову мајку претворила у медведицу. Зевс је оживео сина, који је док је ловио по шуми, срео мајку која се бежећи склонила у Зевсов храм, у који се иначе није смело улазити. Аркад, међутим, није хтео да убије медведицу већ је, желећи да је спасе, и сам ушао у забрањени храм. Зевс се сажалио на мајку у сина и обоје их пренео у звезде: Калисто је постала сазвежђе Велики Медвед, а Аркад сазвежђе Арктур или познатије под именом Мали Медвед.

*****

Бик (Taurus) је други по реду зодијачки знак, сазвежђе такође на северној небеској хемисфери, које има 120 звезда видљивих голим оком. Најсјајнија звезда је *Алфа, или Алдебаран, 1100 пута сјајнија од Сунца, удаљена од нас 64 светлосне године. У сазвежђу Бика налазе се и развејана звездана јата Хијаде и Плејаде.

У грчкој митологији има много бикова: аркадски, маратонски, критски; бик је и света животиња, али се и као жртва приноси боговима. Бика, који је узнет на небо међу звезде, убило је персијско божанство светлости Митра, поштовано у Римској империји, али не и у Грчкој. Из тела убијеног бика никле су биљке; из коштане сржи или репа – жито, а из крви – винова лоза.

*****

Близанци (Gemini) састоји се од 56 звезда видљивих голим оком. Најсјајније су Полукс, 26 пута сјајнији од Сунца, и Кастор, 33 светлосне године далеко од Земље.

И Кастор и Полидеук су синови Зевса и Леде која их је зачела када јој се Зевс пришуњао преобраћен у лабуда. Били су изузетно лепи и снажни; учествовали су у походу са Аргонаутима, а са Хераклом били код Амазонки. По земаљској линији синови су

Илустровао: Добросав Боб Живковић

Тиндареја и Леде, која је у исто време родила, поред близанаца, и две близнакиње: лепотицу Хелену, коју је зграбио Тезеј, и Клитемнестру. Хелену су успели да поврате, али је после једног сукоба, док је Кастор умирао, Полидеук позвао свог божанског оца Зевса и молио га да и он умре. Због велике братске љубави, близанце је Зевс такође пренео у звезде, на небо.

*****

Велики Медвед је једно од највећих сазвежђа са 149 голим оком видљивих звезда. Поред познате сјајне планетарне маглине М97 налази се и седам сјајних звезда.

Према митологији Калисту, која је била пратиља богиње Артемиде и која се заклела на чедност, Зевс је завео узевши на себе лик Аполона. Бојећи се освете Хере, своје жене, Зевс је Калисто претворио у медведицу, али је Хера, сазнавши за ово, навела Артемиду да медведицу лови, док је не убије. Ипак, пошто је Зевс пренео Калисто у сазвежђе Великог Медведа, Хера је успела да ово сазвежђе никада не може да се освежи у водама океана, те зато звезде Великог Медведа никада не залазе.

*****

Влашићи је отворено, развијено јато у сазвежђу Бика, у астрономији познато под називом Плејаде. Голим оком види се само седам звезда, а телескопом близу 2000. Седам најсјајнијих звезда су седам Зевсових кћери: Алкиона, Меропа, Маја, Електра, Тајгета, Стеропа и Келена. Од нас су удаљене око 400 светлосних година, односно 100 пута даље од нама најближе звезде.

Појава Плејаде на небу обележавала је почетак жетве и пловидбе, а њихов нестанак знак да је сетва завршена и да се бродови врате у луку. Плејаде су биле седам кћери Атланта и Океаниде, и све су биле љубимице богова. Према другом предању оне су биле кћерке амазонске краљице. Пошто их је прогонио чувени ловац Орион, Зевс их је претворио у голубице и пренео на небо.

Птоломеј, велики научник из 5. века пре Христа, познат по геоцентричкој теорији да се све окреће око Земље, док ово учење није побио Коперник, устројивши хелиоцентрички систем, имао је велики астрономски зборник у 13 књига, „Алмагест", у који је уцртао тада познатих 48 група сазвежђа. Прва група била је зодијачка (Ован, Бик, Близанци, Рак, Лав, Девица, Вага, Шкорпион, Стрелац, Козорог, Водолија и Рибе); других 12 група било је северно, док се 16 група сазвежђа налазило јужно од небеског екватора.

Илустровао: Добросав БОБ Живковић

*****

Водолија (Aquarius) је сазвежђе које се налази на граници јужног и северног неба. Има 102 звезде видљиве голим оком. На картама северне небеске хемисфере представљена је као Ганимед, у митологији младић изузетне лепоте. Да би га пренео на Олимп, Зевс је послао орла. Ганимед је био син тројанског краља Троја. Овај тројански принц и орао који га је ограбио налазе се међу звездама, као сазвежђе Водолије и Орла.

*****

Девица (Virgo) је друго по величини сазвежђе на граници двеју хемисфера. Има 107 звезда које се могу видети голим оком, најсјајнија је Спика, 2000 пута сјајнија од Сунца. Највеће јато звезда чини више стотина екстрагалактичних маглина. Девица је удаљена од нас 300 светлосних година.

Постоје три мита о пореклу Девице, као сазвежђа. По првом, персонификација сазвежђа Девица је Астраја која је живела међу људима, али је због зла које је завладало на Земљи, побегла на небо. По другом, реч је о Еригони која се обесила због убијеног оца када је, према пророчанству, настало масовно вешање девица, све док Зевс није Еригону пренео на небо. По трећем миту мисли се да је Девица у ствари богиња Правде, Дика, Зевсова кћи, односно Партенос, за коју се мисли да је она Девица, атрибут богиње Атене.

*****

Змај је сазвежђе такође на северној хемисфери и има 108 звезда видљивих голим оком.

Према грчкој митологији змај је Ладон, син Тифона и Ехиде који су изродили многа чудовишта: Лернејску хидру, Кербера, Колхидског змаја, Немејског лава и друга. И сам Тифон, такође бог, имао је 100 змијских глава на раме-

нима. Змај, Тифонов син, чувао је златне јабуке на дрвету живота и никада није спавао. Имао је стотину глава. Убио га је Херакле, највећи грчки јунак, и Зевс је, да би овековечио ову борбу, Ладона сместио у сазвежђе Змаја.

* * * * *

Змијоноша (Ophiuchos) налази се, као и Девица, на граници јужног и северног неба. Од многих, најсјајнија звезда је Расалагуе.

Постанак овог сазвежђа везује се такође за смрт једног од крилатих змајева који су вукли Триптолемове кочије. Триптолем је син Океана и Геје коме је Деметра, Зевсова сестра, подарила жито и кола са крилатим змајевима, како би кренуо у свет и људе учио да гаје житарице. Зли гетски краљ Карнабон, као и већина осталих с којим је долазио у додир, покушао је да из пакости убије Трептолема. Том приликом убијен је један крилати змај, а Деметра, која је омогућила свом штићенику да побегне, за казну је Карнабона преместила у сазвежђе Змијоноша, заувек га повезујући с убијеним змајем.

* * * * *

Кентаур је сазвежђе јужне небеске хемисфере, у Млечном путу, са 75 сјајних звезда. У хеленској митологији то су демонска бића, пола човек пола коњ, пород Зевса, док је прогонио Афродиту; или пород оца Кентаура и магнезијских кобила.

Кентаури су водили многе борбе, између осталих и са Хераклом. Сви кентаури су били сурови, осим мудрог Хирона који се одликовао добротом и племенитошћу. Хирон је био учитељ Пелејев и његовог сина Ахила, највећег грчког јунака у Тројанском рату. У борби Кентаура и Хераклa, случајно је рањен Хирон који је, пошто није могао да исцели рану, молио Зевса да умре уместо Прометеја. Због ове племенитости Хирон је пренет у сазвежђе Кентаура или Стрелца.

* * * * *

Коњ је сазвежђе чији је постанак такође у непосредној вези са кентауром Хироном, чија је унука Меланипа, с Посејдоном, једним од 12 олимпских богова, родила близанце Еола и Беота. Близанце је спасла Хипа, изузетно лепа и мудра Хиронова кћи која се, бојећи се оца јер је затруднела с једним од богова, замолила Артемиду да је, у виду коња, пребаци међу звезде.

Хипа се већ налазила у сазвежђу Коња када је успела да спасе своје унуке, Еола, господара ветрова и Беота, јунака Беотије.

* * * * *

Мали Медвед (Ursa Minor) представља мало сазвежђе око Северног небеског пола, са 29 звезда, од којих је најсјајнија Алфа, или код нас позната као звезда Северњача. Северњача је удаљена од Земље 270 светлосних година и око 300 пута је сјајнија од Сунца.

Поред већ споменутог мита о Калисти (Велики Медвед) и њеном сину Арктуру (Мали Медвед), постоји још један мит који говори о постанку овог сазвежђа. Две нимфе – Киносуру и Хелику, зато што су однеговале малог Зевса, прогањао је Крона, Уранов син и други господар света. Да би спасао ове две нимфе, Зевс је Хелику преобразио у сазвежђе Великог, а Киносуру у сазвежђе Малог Медведа.

* * * * *

Ован (Aries) је сазвежђе на северном небу и има 86 звезда које се, такође, могу видети голим оком.

За постанак овог сазвежђа везан је мит о златоруном овну који се помиње у многим причама старих Грка. Пре него што је одлетео на небо, у своје сазвежђе, крилати златоруни ован спасао је од смрти Фрикса и његову сестру Хелу, које је њихов отац Атамант, беотски краљ, намеравао да жртвује Зевсу. Богиња Нефела, њихова мајка, послала је овна који их је пренео на Колхиду. Током лета Хела је пала у Мраморно море (по њеном имену – Хелеспонт), а Фрикс је по доласку на Колхиду одмах жртвовао крилатог овна. По другој верзији ован је сам збацио своје златно руно и одлетео на небо, у сазвежђе Овна.

* * * * *

Орион се одликује једном од најлепших развејаних маглина. Ово сазвежђе налази се на граници двеју хемисфера и има две звезде супергин – Ригел, 16.000 пута сјајнију од Сунца и Бетелгез – 4.000 пута. У сазвежђу Ориона сваке године, од 16. до 24. октобра, може се опазити ноћни метеорски рој који се, у току једног часа, до 2 пута појављује и нестаје.

Постоји више тумачења о постанку овог сазвежђа, али је са највише топлине представљено оно у коме Артемида, Зевсова и Летина кћи, по налогу свог љубоморног брата Аполона, убија Ориона, чувеног ловца. Артемида, која је волела Ориона, а и да би искупила грех, почињен у незнању, пренела је Ориона на небо.

* * * * *

Пегаз садржи звездано јато које се види телескопом, а од 118 видљивих звезда, најсјајније су Алфа, Бета и Гама Пегаз. Ово сазвежђе се такође налази на северној небеској хемисфери.

У хеленској митологији пегаз је божански крилати коњ, зачет на пролећној ливади у љубави Посејдона и Медузе. Када је Персеј Медузи одрубио главу, из њене крви и тела створили су се Хрисаор, човек са златним мачем и Пегаз, крилати коњ.

Овог коња нико није могао да укроти, осим Белерофонта, који је био смртник. Белерофонт је располагао чаробним уздама од злата и јахао је Пегаза, све док није зажелео да се попне на небо. Звес је наредио Пегазу да збаци јахача, а затим га увео у сазвежђе Пегаз, између Андромеде и Водолије.

* * * * *

Рак (Cancer) има 58 звезда и налази се на северном небу. Постанак овог сазвежђа везује се за Каркина, демона који је у виду рака уједао Хераклa док се овај борио са Лернејском хидром. Херакле је успео да убије Каркина, али је богиња Хера, која се увек супротстављала Хераклу, пренела Каркина у сазвежђе Рака.

* * * * *

Северна Круна (Corona borealis) своје порекло вуче из љубави која се збила између Аријадне, кћери критског краља Миноја и Тезеја, који је на Криту убио Минотаура, чудовиште са људским телом и главом бика.

Плавокоса Аријадна, која се заљубила у Тезеја и дала му клупче конца помоћу којег је изашао из Лавиринта ипак се удала за Диониса и одведена је на Олимп. На свадби је добила златну дијадему коју је исковао Хефест. Дијадема је пренета у сазвежђе Северна Круна, како би се овековечила љубав између Аријадне и Диониса.

* * * * *

Хијаде (Hyades) је пет звезда у сазвежђу Бика које се на небу појављују у време пролећних киша, а нестају у позну јесен. Ахил је на свом штиту имао Хијаде, Сунце, Месец, Орион, Плејаде и Великог Медведа.

Хијадама, којих је по предању било седам, Зевс је поверио на чување тек рођеног Диониса. Зли трачки краљ Ликург прогонио је Диониса и Хијаде, али ипак није успео да науди Зевсовом сину. У знак захвалности што су му сачувале сина, Зевс је хијаде пренео на небо и преобратио их у светло сазвежђе по њиховом имену.

П. Пејчић

Међународна астрономска унија извршила је поделу привидне небеске сфере на укупно 89 сазвежђа, од којих се 32 налазе у северној небеској хемисфери, 48 у јужној, док се 9 сазвежђа простире с обе стране небеског екватора. Тако су данас сва небеска тела, односно звезде, јата и маглине издвојени и сврстани у сазвежђа која имају имена животиња, лица или предмета.

DIK BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

МА ШТА КАЖЕШ

КО СЕ НЕ БОЈИ, НЕК ИЗВОЛИ!

Американцима који су се макар и на тренутак, заносили да ће летовањем у Европи или на неком другом континенту успети да се одморе и од страха и од криминалаца, Стејт департмент се потрудио да покаже да се љуто варају. Криминалци нису домаћи изум тврди се у брошури која је недавно објављена и у којој су побројани савети који ће недужног туристу колико охрабрити толико и престравити. А шта би друго и могла препорука да се вредне ствари носе и чувају на себи и да новчаник треба причврстити гуменим тракама за тело како би га лопови теже отели. Још застрашујуће делује савет који каже да новац и документа не треба држати у ташни која се носи у руци, јер ће је тако лопови лако истргнути па ако треба и поломити руку само да би је се дочепали.

Пре поласка на пут, саветује се даље, добро је фотокопирати најважније стране из пасоша и чувати их одвојено од њега. Уз то стоји препорука да је најбоље пасош и новац, ако сте већ толико неопрезни да носите кеш, држите у хотелском сефу. На пут је много боље носити чекове и кредитне картице.

Кад се стигне на одредиште, саветује даље Стејт департмент, најбоље је одмах се распитати које делове града треба избегавати а ноћу бирати за шетњу само добро осветљене улице, што додуше није баш увек гаранција да се неће постати жртва. Опасно је и када је човек усред гомиле света: управо тада се дешава највише крађа. Све у свему, пред америчким туристом се налази гомила претњи па ако му оне ништа не говоре, нек' изволи. Стејт департмент је учинио све да га заштити, остало је на њему. Баш тако је било у случају педесетогодишњег туристе који је дошао у амбасаду САД у Зимбабвеу да пријави крађу новчаника која се догодила у резервату за дивље животиње. У његовом случају, лопов, мада ухваћен, није био кажњен. Разлог је био што у Зимбабвеу нема затвора за мајмуне. ■

КО ПРВИ ПОЂЕ, ПОСЛЕДЊИ СТИЖЕ

На сусрет старих бродова „Брест 92", први су, још пре четири године, кренули чланови универзитетског клуба из Одесе. Њих 35 је направило копију војне галије какве су се у 6. веку пре нове ере правиле у Грчкој, дали јој име „Ивлија" и кренули пут Француске. Пошавши трагом старих морепловаца кренули су најпре до Истанбула а затим у Грчку где су се задржали годину дана. Из Грчке су наставили ка Италији а затим преко Елбе до Марсеља користећи за пловидбу само летње месеце зато што на њиховом броду није било услова за живот зими. Кад су најзад стигли до канала који повезује Средоземно море са Атлантским океаном, показало се да су се узалуд надали да је њиховом путовању дошао крај. Мостови испод којих су морали да прођу били су сувише ниски, сломио им се прамац а и бокови галије су били тешко оштећени тако да су поново морали да се усидре. Богзна када би уопште дошли до Бреста да се организатори нису сажалили и послали им реморкер да их довуче. Ту су констатовали да земље из које су пошли више нема: Совјетски Савез се у међувремену распао. Како ће се звати земља у коју треба да се врате, ко зна. Док они Дунавом дођу до ње, много тога може да се промени. ■

МИЛО ЗА ДРАГО

Највише мука „Еуротунелу", фирми која је успела да се избори да јој буде поверена организација саобраћаја у тунелу испод Ламанша, нису задали, како би се могло помислити, ни организација ни њено спровођење, већ једна, на изглед, ситница. Наиме, пуних 18 месеци „Еуротунел" је преговарао са француском и енглеском агенцијом задуженом за тунел испод Ламанша како ће се звати воз који ће туда саобраћати. За то силно време чуло се сијасет предлога као што су мистрал, ласер, стрелица... Међутим, сваком од њих нашли биману или Французи или Енглези. Најзад, после силних натезања сложили су се да се воз назове шатл али ту није био крај „Еуротунеловим" мукама. Јесте да су Французи рекли „да" али никако нису били задовољни тиме да воз има за назив само енглеску реч, пошто-пото хтели су да додају и нешто своје. Како сама за себе реч шатл довољно казује, Французи су морали да се задовоље додавањем француског члана-за мушки род „ле".

Нешто слично догодило се шездесетих година када је заједничком суперсоничном авиону „конкорду" требало дати име. Енглези су тада једва пристали да се „конкорду" на крају дода „е" (Concorde) како се та реч писала на француском. ■

Илустрово: Зоран Пятканић Петко

ТАЈНА ЧУВАНА 25 ГОДИНА

У АКЦИЈИ ЈЕ „БУ

Ово је прича како је започела позната Битка за Атлантик од чијег успеха је зависила судбина не само Велике Британије већ и осталих савезника у Другом светском рату

Првих дана маја 1941. године један британски конвој од тридесет и осам трговачких бродова, натоварених војницима, топовима и тенковима за британске трупе у Египту, испловио је тихо из једне луке на северу Велике Британије у правцу Атлантика. Трговачки бродови пловили су у три линије, док се око њих налазила снажна флотила већег броја разарача и пратећих бродова. Конвој је пловио мирно све до 7. маја, када их је „нањушила" једна немачка подморница. Била је то подморница „U-110", једна од најновијих и најбољих у нацистичкој подморничкој флоти и са једним од највештијих и најхрабријих команданата, капетаном Фрицом Јулиусом Лемпом, човеком који је првих дана рата потопио путнички брод „Атенију", заједно са 112 путника и чланова посаде.

Чим је „нањушио" британски конвој капетан Лемп је кренуо у напад и за кратко време потопио два трговачка брода. Два дана касније, када се конвој већ налазио у близини обала Гренланда, капетан Лемп поново је напао конвој и потопио још два трговачка брода. Али, уместо да зарони и изгуби се у дубинама Атлантика капетана Лемпа је гонила радозналост да се задржи у близини конвоја на перископској дубини. Међутим, један пратећи брод убрзо је открио његов перископ и почео подводним минама да засипа читав рејон око подморнице. Подморница је убрзо оштећена и капетану Лемпу није остало ништа друго до да исплови на површину, али се одмах нашао у близини разарача „Булдог".

Командант разарача „Булдог", капетан бојног брода Џон Бејкер-Кресвел одмах је наредио да разарач пуном брзином крене на подморницу и да је својим прат-

цем разбије и потопи. Али, када је приметио да је сва посада са подморнице поскакала у море, синула му је идеја да би читаву подморницу могао да зароби нетакнуту.

Са разарача је одмах упутио групу морнара и официра на подморницу и они су убрзо открили да је читава посада тако брзо напустила подморницу да на њој ништа није успела да уништи чак ни оно што је била највећа тајна – радио пријемнике и отпремнике, књиге шифри и кодова, књигу кључева за шифре, књигу позитивних сигнала, копије примљених и отпремљених наређења и извештаја, поморске карте и књигу пловидбе.

Драгоцен плен

Међутим, оно што је најдрагоценије откриће на подморници „U-110" био је посебан апарат „Енигма", који је служио за шифровање и дешифровање свих поверљивих и строго поверљивих порука заједно с таблицама кључева за шифровање, техничким упутством за руковање и одржавање и основним резервним деловима...

Када су га његови официри известили шта су открили, капетан Бејкер-Кресвел наредио је да се све то најхитније пребаци на разарач и док је то обављано он је својом најповерљивијом шифром известио британски Адмиралитет о драгоценом плену, за којим се годинама трагало. После тога закачио је подморницу „U-110" за разарач и кренуо ка Исланду.

Међутим, 10. маја постало је јасно да је подморница „U-110" толико оштећена и натопљена водом да нису постојали изгледи да се довуче до луке Рејкјавик на

ЛДОГ

Исланду. Те исте вечери она се једног тренутка изненада прамцем пропела у небо и таман што су британски морнари успели вучно уже да откаче са разарача нестала је у дубинама Атлантика.

Лажна вест о потапању

Два дана касније, 12. маја 1941, британски разарач „Булдог" упловио је у познату британску ратну луку Скапа Флоу, на Оркнијским острвима. За све време пловидбе, од места заробљавања намачке подморнице до ратне луке Скапа Флоу, сигналне заставице на разарачу „Булдог" показивале су да је немачка подморница била потопљена, а не заробљена. Поморски стручњаци за шифровање и стручњаци за противподморничко ратовање из британског Адмиралитета већ су чекали разарач у луци Скапа Флоу желећи да се што пре упознају с драгоценим пленом с немачке подморнице „U-110".

Подаци које су британски поморски стручњаци открили у најповерљивијим и најстроже чуваним апаратима, шифрама, кодовима и шифарским кључевима у нацистичкој ратној морнарици били су толико значајни да је британски Адмиралитет одмах одлучио да изда званично обавештење да је намачка подморница „U-110" била потопљена у нападу на британски конвој у водама Гренланда, а не да је била заробљена и да су ти најповерљивији апарати и документи заплењени.

Заједно са свим овим мерама предузете су и опсежне мере да ни најмања вест не „процури" да је то било лажно обавештење односно да се Немци на уверљив начин убеде да је подморница „U-110" у борби била одмах потопљена и да је у океанске дубине понела све што је у себи крила. Права судбина нацистичке подморнице „U-110" била је толико добро чувана да нацисти до краја рата нису сазнали шта се у ствари збило.

Свет је за истините догађаје о подморници „U-110" сазнао тек 1966. године када је британски Адмиралитет, најзад, дозволио да се изда званично обавештење о правој судбини те подморнице. У том извештају се, осим тога, тврдило да је заробљавање нацистичке подморнице „U-110" било најзначајнији и најдалекосежнији успех који су британске противподморничке снаге остварале у току читавог рата.

Шта је крила машина „Енигма"?

Када су британски стручњаци успели да протумаче нарочиту машину за шифровање „Енигму", њену књигу кључева за шифровање, књигу кодова и сва остала документа, открили су готово читаву нацистичку службу снабдевања ратних бродова и подморница на океанима и морима, службу која се у нацистичкој ратној морнарици званично називала „етапендист".

Ту службу снабдевања на морима и океанима организовао је после Првог светског рата, у то време капетан, Вилхелм Канарис који се до 1934. године, сада већ као адмирал, налазио на челу војнообавештајне службе, познате као Абвер. Поменута служба састојала се од великог броја трговачких, снабдевачких бродова који су у одређено време и на одређеном месту снабдевали нациситичке ратне бродове и подморнице потребним горивом, намирницама, муницијом, лековима, метеоролошким извештајима, наређењима, обавештајним подацима и другим. У ту службу улазили су, затим и многобројни прикривени агенти Абвера широм света, који су прикупљали податке о савезничким ратним бродовима и о свему другом што је на океанима и морима било занимљиво за нацистичку ратну морнарицу.

До 1941. године Команда нацистичке ратне морнарице имала је у „етапендинсту" знатан број великих, брзих и модерних снабдевачких бродова а откривена документа с подморнице „U-110" показивала су да почетком лета 1941. године ти снабдевачки бродови треба да крену у снабдевање великих и снажних ратних бродова, као што су били бојни брод „Бизмарк" и тешке крстарице „Шарнхорст" и „Гнајзенау". Ти снажни ратни бродови имали су задатак да пресеку све путеве снабдевања из САД до Велике Британије.

Британски Адмиралитет је с откривањем и дешифровањем тајних докумената с подморнице „U-110" добио тачне податке о месту где су се налазили ти бродови и модерни снабдевачки бродови, па је својим ратним бродовима издао наређење да се они што пре потопе. Велика флота британских бродова, крстарица, разарача и подморница одмах се дала у трагање за овим нацистичким снабдевачким бродовима па су само у времену од 4. до 23. јуна 1941. године успели да заробе, неутралишу или потопе десет таквих бродова.

Тако је Битка за Атлантик, захваљујући тајним документима, заплењеним на подморници „U-110", почела за британску ратну морнарицу врло успешно. Мада је та борба била мучна и дуга, ипак је разбијање „етапендинста" представљало прекретницу у Биици за Атлантик.

М. Б.

Илустровао: Брана Јовановић

Лекаруше за спас тела (ал' и душе)

ВРЕЛЕ ПЕЋИ У ЛЕДЕНОЈ КЕЛИЈИ

У Студеници, задужбини Стефана Немање, нису имали лека само за душу, калуђери су бринули и о телу верника

Прва болница на тлу Србије основана је у Студеници пре више од осам векова. И она као потврда да се наши преци нису лечили искључиво гатањем и врачбинама. Зашто је срце слично зеленом дрвету и како је монах монаху постао лекар?

Иданас, кад човек осети тегобе са здрављем, лекар га по правилу најпре упућује да дâ мокраћу на анализу. Тек онда може да се упусти у постављање дијагнозе. Претходно му, дабоме, опипа пулс. После свега у помоћ прискачу најсавременији медицински апарати, од рендгена до скенера.

И пре много стотина година у лекарушама, приручницима за лечење српске народне медицине, у Спису о дијагностици на српскословенском језику је забележено „да без доброг познавања унутрашњих болести организма не можемо протумачити спољашње, видљиве симптоме... За њихово откривање (дијагностику) постоје два спољна поуздана елемента. Један од њих је испитивање промена у пулсу, а други у мокраћи..."

Много тога, и данас непромењеног у лечењу људи, смештено је у Хиландарском медицинском кодексу, зборнику списа насталих од 12. до 15. века. Запањујуће је да многе ондашње лекарије, кроз такозвану алтернативну медицину, поново и те како помажу човеку, посебно они-

ма од којих је класична медицина дигла руке.

А да медицина у Срба, она званична, има поприлично дугу традицију, сведочи, поред осталог, и камени обелиск смештен у кругу манастира Студеница где је 1986. уклесан запис да је „на овом месту пре осам векова основана прва српска болница".

Шта је човек

Болницу манастира Студеница основао је Свети Сава, и то између 1207. и 1216. у време кад је као архимандрит живео у задужбини свог оца Стефана Немање. Реља Катић, упорни истраживач средњовековне медицине код Срба, тврди да је Студеничка болница била уређена по угледу на Хиландарску. И, за разлику од тадашњих болница на западу које су у првом реду биле склоништа за смештај сиромашних болесника (нека врста азила), болница у Студеници служила је искључиво за лечење.

У Типику манастира Студеница, у глави 40, каже се да се болница налазила у склопу манастирских зграда, и то у посебној просторији. Посебној и по томе што се она, за разлику од других манастирских просторија, једина загревала у хладне дане. Јер, сведочи староставни спис, у кућном реду болнице изричито се наређује да се у келији постави мангал од бакра који треба да служи за загревање просторије и, још важније, за припремање лекова који пре употребе морају да се загреју.

Болница је по свој прилици стално имала дванаест постеља и превасходно је служила лечењу монаха од такозваних акутних обољења. И по томе другачија од, рецимо, Хиландара где се налазио и стационар за болеснике од хроничних неизлечивих обољења, попут лепре и епилепсије.

На жалост, од медицинских списа насталих у Студеници остао је сачуван само један, и он данас подалеко од нас, власништво Универзитетске болнице у Болоњи, у збирци Алојзија Марсиљила. Насловљен као „Дамаскин Јован о човеку, и шта је човек", он је заправо дослован превод старог текста. У њему се, према учењу античке филозофије, описује распоред сокова у човечијем телу и означавају места за венепункцију, односно пуштање крви.

Сасвим је вероватно да су и многи списи из познатог Хиландарског медицинског кодекса настали управо у Студеници и да су временом у та немирна времена стигли на Свету Гору, где је било кудикамо безбедније.

Јунаци без рана

Први лекар Студеничке болнице био је свакако Сава Немањић, у то време архимандрит. Јер, поред познавања уређења византијских болница у Цариграду, био је добро упућен и у терапијске вредности појединих лекова које је користила медицина с почетка 13. столећа.

Његов биограф Теодосије у „Житију Св. Саве" записује и да је Сава, по повратку из Јерусалима, посетио султана у Александрији и да му је овај дао знатну количину арапских лекова, пре свега балсамовано уље, алоју, лекове с ароматским својствима. А наш саговорник, већ помињани Реља Катић, каже да су наведени лекови имали врло широку примену у средњовековној медицини – за лечење рана, комплетних фрактура костију, обољења дигестивног апарата – и да се њихова терапијска вредност не може негирати ни са гледишта савремене медицине.

Поуздано се зна да се у то време медицина у Србији није много разликовала од европске, посебно од италијанске и француске које су се неговале у познатим школама у Салерну и Монпељеу. А захваљујући открићу и објављивању Хиландарског медицинског кодекса – извучен из прашине библиотеке у Хиландару 1952. – пало је у воду мишљење у нашој науци да су се Срби у средњем веку углавном лечили гатањем и врачбинама. Чинили су то онолико колико се то тада користило у Француској и Италији где су постојале угледне медицинске школе.

Неизвесно је колико је дуго постојала болница у Студеници, прва на тлу средњовековне Србије. Свакако је поделила судбину и манастира и државе, дуго одолевајући и људима и времену. Извесно је, међутим, да је болница у Студеници незаобилазна карика у култури народа који, понајчешће, за једину своју историјску тековину признаје јуначке бојеве. А јунаке је ваљало и лечити. Оне који преживе. Други су одмах, без болесничке листе, ускакали у народну песму.

П. Милатовић

Снимио: Љ. Патрногић

ЗЕЛЕНО СРЦЕ

Да би лекар, у то време били су то махом монаси, кренуо са лечењем болесника, прво је ваљало утврдити која је болест у питању. А она се, поред осталог, утврђивала и провером пулса. Списи су то овако описали:

„Срце је слично зеленом дрвету. Када дуне макар слаб ветар, његово лишће ће затреперети, премда оно иначе стално мирује. Ако пак дуне јачи ветар, тада ће се поред треперења лишћа и гране савијати, и стабло ће се макар мало покренути. Када дуне исувише јак ветар, онда ће се поред треперења лишћа савијати и гране и дрво. Ако се дрво један-пут или двапут зањише, њихаће се и гране и лишће. Због тога сам и указао да је пулсација последица рада срца јер када оно престане да ради сида у крвним жилама не постоји пулсација...".

Илустровао: Зоран Миладиновић

ЖИВОТ ПИШЕ ДРАМЕ

ЈЕДАН СЕ НИЈЕ ВРАТИО

У превернутом кориту брода „Мисти Мејден II" Рендија Барбора брзо је прошла паника. Повраћајући воду одгурнуо је Џона Фолија чије га је тело притискало и обема ногама стао на таваницу кабине. Ваздуха је унутра још било довољно за обојицу

У 8 сати ујутро 4. јуна 1984. године Џон Фоли се, на моторном рибарском броду „Мисти Мејден II", дугачком дванаест метара, отиснуо према уском каналу који од залива Сан Лоренцо води до луке Албертон на канадском острву Принц Едвард у северном делу Атлантског океана.

Тога дана, као и већина од седамдесетак рибарских бродова из Албертона, и Фолијев „Мисти Мејден II" напустио је луку у цик зоре чим се време, после седамдесет сати непрекидне буре, стишало. Али, како је поново почео да бесни ветар, рибари су одлучили да се врате кући необављена посла.

Када је „Мисти Мејден II" допловио до улаза у луку, валови које је подизао ветар сударали су се са осеком претварајући канал, дугачак један километар, у пакао џиновских таласа од по три одједном с кратким мирним паузама до ударца следећа три. Фоли је сачекао једно такво кратко затишје и упловио у канал.

Помоћник Џона Фолија двадесетдвогодишњи Ренди Барбор забринуто је посматрао како се таласи ваљају према крми, а онда је угледао један висок као кула. „Чувај се овога!", довикнуо је Џону. Фоли је знао да је у оваквом случају најбољи маневар дочекати талас на прамац и почео је брзо да окреће кормило. Прекасно.

Водени зид силовито је ударио „Мисти Мејден II" посред трупа, подигао га у ваздух и поново бацио у воду. Неоштећеног, али превернутог наопако. Барбор се нашао заглављен испод Фолијевог тела на таваници превруте кабине у коју је надирала вода.

Опомена Чарлија Фрејзера

Када је време лепо, лука Албертон подсећа на чаробну разгледницу с блиставим малим кућама и вртовима покрај пута све до мола што се протеже до залива Каскампек. На два километра од обале пешчане дине Сендхилз деле тај залив од залива Сан Лоренцо.

Четвртог јуна у рану зору није се могло предвидети ново невреме после ужасне буре која само што је престала. У 4.30 ујутро први је испловио Френклин Фрејзер на „Лори Еф" а одмах за њим његов пријатељ и сусед Џон Фоли на „Мисти Мејдену II".

У року од једног сата извезли су се и готово сви млађи рибари Албертона и упутили према путевима јастога. Код куће је остао Чарли Фрејзер, стриц Френклина Фрејзера, јер га је четрдесетогодишње искуство научило да таласи северног Атлантика могу после буре да буду веома опасни. Чарли, најуваженији рибар Албертона, одлучио је да причека до 6 h и процени да ли да испловн или не.

А оно што је у 6 h, на светлости дана, видео нимало му се није допало. Само што су последњи бродови испловили, таласи у каналу стали су да махнитају. Чарли је радиом позвао свог сина Дага Фрејзера који је, на сат удаљености од луке Албертон, извлачио на палубу мреже.

– Како је тамо код тебе? – питао га је отац.

– Ветар је све јачи, али, све у свему, није лоше – одговорно је Даг.

– Овде у луци се погоршава, а плима још није ни почела. Боље се врати док још имаш времена! – посаветовао га је Чарли.

Опомена Чарлија Фрејзера проширила се радио-везом међу рибарима флотиле и, како је ветар већ дувао брзином од двадесет пет чворова, убрзо су сви бродови окренули прамце према Албертону. Око 7.30 h таласи су били тако високи да рибари нису могли да разазнају бове које су означавале улаз у канал према луци.

Сви за једног, један за све

Тада је ступио у дело неписани закон солидарности који влада међу рибарима: сви за једног, један за све. Без размишљања о опасности и по цену живота. Хансен Смит на броду „Паула Ес II" заузео је положај покрај једне од бова и радиом почео да наводи остале. Кени Фрејзер, млађи син Чарлија Фрејзера, наместио је свој „Лорчз Тој" поред друге бове и ступио у радио-везу с другови-ма.

Рибарски бродови су се окупили и чекали свој ред да, користећи периоде затишја, уплове у канал и, кроз њега, до луке и куће. Први на реду био је Херби

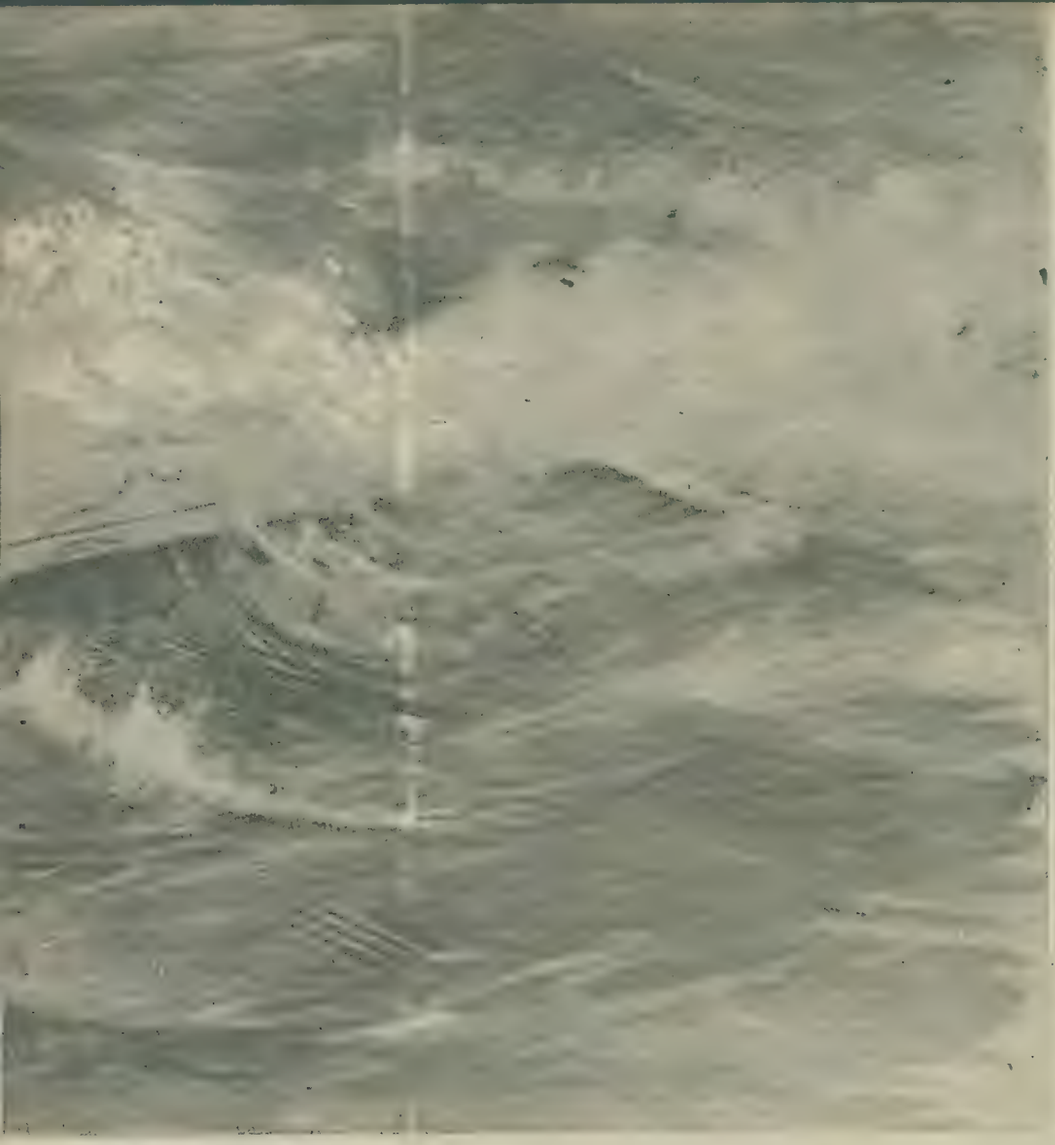

Ешли. Усред канала Ешли је окренуо прамац свог брода „Седерн Бел" да би одбио сударе са огромним таласом који му је долазио с леђа. Затим је наставио пут до луке.

На сасвим малом растојању следио га је „Лори Еф" Френклина Фрејзера, а за њим још неколико бродова. Онда је дошао ред на Цимија Арсенолта који је на свом „Цастанадар Боуту" имао и оца Харолда и помоћника Цозефа Марфија.

На средини канала њихов брод напали су велики таласи и „Цастанадар Боут" од десет тона личио је на сурфинг даску којом су се поигравали валови и ветар. Вода с крме брзо је продрла и почела да пуни брод. Следећи велики талас оборио се пространце блокирајући моторе.

До посаде у смртној опасности први је стигао Ралф Арсенолт, брат Харолда Арсенолта. Пришао им је с крме и Харолду добацио уже с куком. У тренутку када га је овај дохватио, ударио га је велики талас. Харолд је испустио уже и, истовремено, вода је старог рибара пребацила преко допола потопљене кабине и повукла до крме где је нестао у мрежама да би се, час касније, поново појавио тресући главом као ошамућен.

Сада је Кени Фрејзер покушао да „Цасандар Боут" закачи куком на сајли. Док је он маневрисао око крме тражећи најпогодније место, човек из његове посаде успео је да уже добаци Цимију Арсенолту на стражњем делу брода. Цими је зграбио уже и, пружајући руке дубоко у море, закачио га за потонулу крму.

Кобилица Цимијевог брода поскакивала је по пешчаном спруду. Покушаји Кенија Фрејзера да помоћу мотора „Ларчз Тоја" уздигне прамац „Цасандра Боута" нису уродили плодом. Прамац се укопавао још дубље. Пошто се брод насукао, једина брига била је да се с њега извуку сва три члана посаде.

А да би се то урадило, требало је прићи им што ближе и ризиковати да брод спасилац доживи исту судбину. Али, о опасности се у таквим тренуцима није ни размишљало.

Сви смо се спасли!

Када се „Лори Еф" поново приближио насуканом броду, Крис Марфи, помоћник Френклина Фрејзера довикнуо је Цимију Арсенолту да скочи на њихову палубу. Цими се залетео и – упао у ледену воду између два брода успевши да се једном руком закачи за десни бок „Лори Еф". Од тежине одеће и непромочивог комбинезона није могао да се узвере уз њега.

На насуканом „Цасанадар Боуту" остала су још два човека. Док је Френклин маневрисао да би му се приближио, осетио је како кобилица његовог брода пара пешчани спруд. Ово је, знао је, био последњи покушај да се спасу Харолд Арсенолт и Цо Марфи. Сад или никад.

Први је скочио у воду Харолд, успео обема рукама да се ухвати за корито „Лори Еф" и Крис и Цими су га извукли на палубу. Исто је учинио и Цо Марфи. Био је, заиста, последњи час. Док су Цоа извлачили на брод, „Цасанадар Боут" је клизио заривајући се дубоко у песак.

„Успели смо!", усхићено је узвикнуо Френклин Фрејзер. „Сви смо се спасли!" Бацио је поглед према мору иза себе и скаменио се. Угледао је преврнуто корито „Мисти Мејдена II", Цона Фолија.

Нема Цона Фолија

У том преврнутом кориту Рендија Барбора брзо је прошла паника. Повраћајући воду одгурнуо је Цона Фолија чије га је тело притискало и стао је обема ногама на кров кабине који је сада био под. Ваздуха је унутра још било довољно за обојицу.

„Извући ћемо се из ове клопке, само се прибери", рекао је Фолију. Овај га је гледао разрогачених очију и као да га није ни чуо ни видео.

Ренди је у хаосу испревртаних ствари нашао појас за спасавање и гурнуо га Фолију у руке. „Овде не смемо да останемо. Стављај појас, па за мном!", рекао му је. Вода у кабини досезала им је до појаса и брзо је расла. Ренди је размислио о најкраћем путу напоље и рекао Фолију: „Сад пази. Чим изиђем, одмах пођи за мном!" Фоли је бульно у празно и даље држећи у рукама појас за спасавање. Није одговарао ништа. Ренди је мислио да су се разумели.

Ренди је дубоко удахнуо ваздух, заронио и испливао кроз један отвор. Изронио је три секунде касније у заветрини брода где спасиоци нису могли да га виде. Једва је успео да се од ледене воде укоченим прстима ухвати за избочину преврнутог корита брода. Тешка одећа вукла га је у воду, према дну.

Цон Фоли се никако није појављивао и Ренди се питао да ли да се врати по свог друга. Најзад је закључио да је то немогуће, да га неће наћи и да ће страдати обојица. Када га је подигао велики талас, Ренди је у даљини угледао брод Хансена Смита. „Упомоћ!", узвикнуо је. „Овуда!"

Његов се глас од хуке таласа и завијања ветра није чуо. Преостало му је само да плива у правцу Смитовог брода. Изненада је угледао брод Цона Викса „Мис Линда II" који му се приближавао. Долазио је по њега. Ренди је снажно запливао.

Викс му је пришао до удаљености од петнаест метара и Ерни Мејерс му је с крме бацио појас за спасавање и уже. Ренди га је ухватио и сви чланови посаде „Мис Линде II" пажљиво су га извукли на палубу као неку велику беспомоћну рибу. Цона Фолија није било на видику.

* * *

Четворица од петорице бродолома спасена су захваљујући солидарности међу рибарима. У 9.05 h истог преподнева војни хеликоптер послат из Самерсајда нашао је тело Џонија Фолија.

Септембра 1985. генерални гувернер Жан Сове уручио је у Отави ордене за грађанску храброст Френклину Фрејзеру, Крису Марфију, Џону Виксу, Ернију Мејерсу, Кенију Фрејзеру и Ралфу Арсенолту. Они су једва пристали да пођу за Отаву сматрајући да су учинили нешто сасвим природно што би и њихови другови урадили за њих када би се нашли у невољи. Тако је међу рибарима.

Бојана Дожић

КАД САМ БИЛА МАЛА:

АШХЕН АТАЉАНЦ

Мој прадеда је, после Првог светског рата, дошао из Јерменије у Југославију. Прво у Иванград, а после у Панчево. По занимању је био лекар. Звао се Врамшапух, што је и у Јерменији ретко име. Састављено је од имена две јерменске династије: Врам и Шапух. Он је имао седморо браће и сестара од којих је често помињао једну која се звала Ашхен. По њој сам ја добила име. То је стара јерменска реч која у слободном преводу означава леопарда који претходи прасколору. Ашхен је, дакле, нешто пре зоре.

Моја прабака била је Украјинка, а моја бака, мајка мога оца, имала је оца Мађара и мајку Немицу. Мајка ми је Београђанка. У мени, дакле, има много измешаних народа и култура и сви ми они помажу да радим ово што радим.

Верујем у судбину, верујем да се људима догађа све како је унапред одређено, али, исто тако, мислим да се на судбину може утицати. Постоје ствари које не можемо избећи и против којих не можемо ништа. Зато ја, кад ми се деси нешто лоше, обично кажем: вероватно је тако морало да буде и ко зна зашто је то добро. Али, злу се никада не смете препуштати јер, цитирају речи Елифаса Левија, „ако не умете да будете водопривар, одлазите испод водопричког камена". Зато поштујем људе који живе животом ратника јер се само борбом може доћи до успеха.

Моја игра живела је у мени много пре него што сам и схватила да желим да се упишем у балетску школу. Не знам када сам и како први пут заиграла, али мислим да сам то желела одувек. А када сам ту своју жељу саопштила, њено остварење било је неизводљиво јер смо тада живели у Илирији, малом месту у Словенији у коме није било балетске школе. Остала сам при своме и, кад смо се вратили из Словеније, ја сам поновила своју жељу. Тако је све почело.

Покушавам да се сетим своје игре кад сам била дете јер сада, када је школовање завршено, осећам да морам да се вратим тој спонтаности и радости дечјег играња. Мислим да уметник, пошто прође кроз школу и научи све чему га у школи уче, треба, мора, све то да заборави како би могао да пробуди оно што у себи носи, што је одувек било. Оно што он у ствари, јесте. Научено постаје тада само средство којим ће то изразити.

Ја се бавим класичним балетом, класичном игром која има врло одређене кораке и правила и неке велике промене у покретима нису могуће. Ту је заиртана кореографија и она на сцени не може да се мења. Ипак, сваки играч даје игри свој лични израз. По томе се разликују играчи, а кореографија је иста. Мислим да класичан балет не би опстао толико дуго, људима би било досадно да 200 година гледају исти балет кад не би било тих разлика које сваки играч уноси на свој начин, дајући нешто своје, нешто лично, нешто што је карактеристично само за њега.

У савременом балету, наравно, техника је много слободнија и играчу оставља много више простора за импровизацију. Сарадња са кореографом је врло важна, од њега зависи колико ће слободе у импровизовању дати играчу.

Због свега овога мислим да је битно сетити се дечје игре, посматрати како мало дете игра уз музику, посматрати његове покрете, његову радост. Мислим да се деца играју и са природом, и са музиком, и са луткама и са разним другим стварима. Ја сам изабрала да играм уз музику. И да играјући, кроз покрет, изразим себе.

Тело је заиста само средство изражавања и ми га усавршавамо да бисмо што боље исказали и тугу, и радост, и срећу, и бол, и све, све што поседујемо. Као што, уосталом, исказује и свака друга уметност јер уметност се бави суштином људског постојања.

АШХЕН АТАЉАНЦ

Најмлађи првак Београдског балета
Најмлађи Белц и Црни лабуд на београдској сцени
Са своје 22 године она је и најмлађи учесник у серији „КАД САМ БИЛА МАЛА"
Њено детињство још траје

РИО ХАУАРДОВ СИН

ЦРТА И ПИШЕ: DOUG WILDEY

БОЦЕ!
ПРАЗНЕ БОЦЕ ВИСКИ-ЈА!
ЗАР ЈЕ МОГУЋЕ? ТИ?!
...Р... РИО?
ВИДИ, ВИДИ ШТА ЈЕ ИЗМИЛЕЛО ИСПОД СТЕНЕ! ЗДРАВО, ВИЗЕЛ!
СТРАШНИ РИО, ГЛАВОМ И БРАДОМ!

СВЕТ МЕ ОВДЕ НЕ ЗНА КАО ВИЗЕЛА...
...ВЕЋ МЕ ЗОВУ ПРАВИМ ИМЕНОМ ХУБЕРТ СТОУК!
ЗНА ЛИ И КОЛ ЈАНГЕР ДА СЕ ОВДЕ МУВАШ, ВИЗЕЛЕ?
ГЛАСИНЕ КАЖУ ДА СИ ТИ СРЕДИО ЈАНГЕРОВУ БАНДУ У НОРТОНУ!
ЛАЖИ! ЧИСТЕ ЛАЖИ!
ХМ, ХМ... БАШ САМ ЛУДЕ СРЕЋЕ! ПРЕШАО САМ ТОЛИКИ ПУТ ДА БИХ СРЕО ВРЕДУ К'О ШТО СИ ТИ!
ЗБОГОМ, ВИЗЕЛЕ!
З... ЗОВЕМ СЕ ХУ-БЕРТ!
3

ЗА ТО ВРЕМЕ, У ЛАЈМ-СТОУН -СИТИЈУ...
ДОБАР ДАН, ТОМ!
ПОШТОВАЊЕ ДСА И ГОСПО-ЂИЦЕ КАРЕЈ!
ЧУВАЈ МАМУ ДОК САМ НА ПУТУ, ТИМИ!
ХОЋЕШ ЛИ ДУГО ОДСУСТВО-ВАТИ, ТОМЕ?
ПА... ВРАТИЋУ СЕ НА ВРЕМЕ... ЗА ЦРКВУ, ХЕНРИ!
СРЕ-ЋАН ПУТ, ТОМЕ!

А НЕКОЛИКО КИЛОМЕТАРА ДАЉЕ, КА ЗАПАДУ...
НОВИ КОЊИ, НАПОЈЕНИ И НАХРАЊЕНИ?
ДА! НА ТРИ КИЛОМЕТРА, С ДРУГЕ СТРАНЕ БРДА!
ЗАР НАМ НИСУ ПОТРЕБНА ЧЕТИРИ КОЊА ДА БИСМО ОПЉАЧКАЛИ ЛАЈМСТОНСКУ БАНКУ?
НАС ДВОЈИЦА НЕ МОЖЕМО САМИ ОГЊЕОШИТИ БАНКУ!
А ШТА ОНДА ТРАЖИМО ОВДЕ?
СРЕДИЋЕМО ДА БАНКА ДОЂЕ ОВАМО!
ШТА?

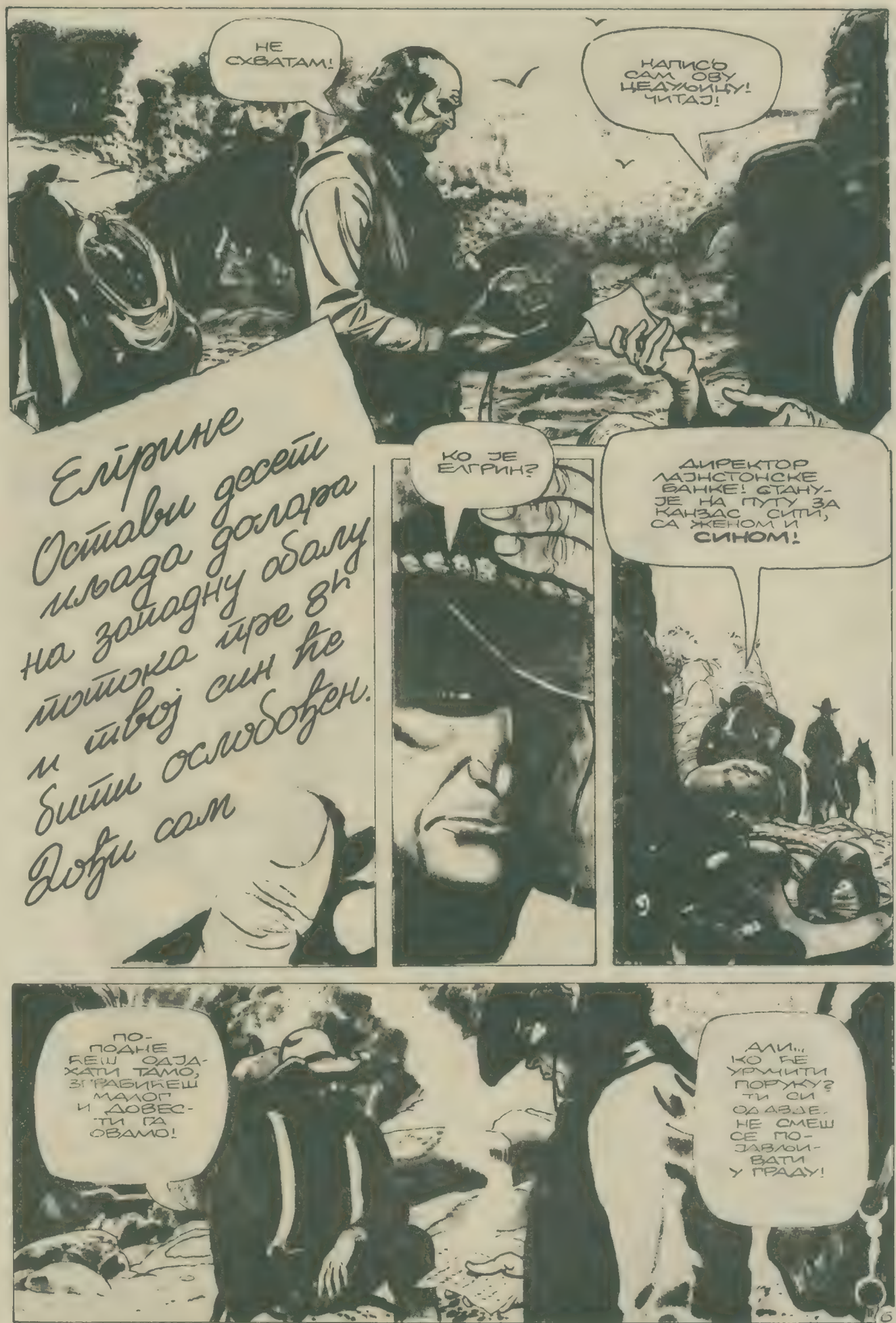
НЕ СХВАТАМ!
НАПИСАО САМ ОВУ ЦЕДУЉИЦУ! ЧИТАЈ!
Елгрине
Остави десет
хиљада долара
на западну обалу
тајном гласу и
твој син ће
бити ослобођен.
Дођи сам
КО ЈЕ ЕЛГРИН?
ДИРЕКТОР ЛАЈНСТОНСКЕ БАНКЕ! СТАНУЈЕ НА ПУТУ ЗА КАНЗАС СИТИ, СА ЖЕНОМ И СИНОМ!
ПОПОДНЕ БЕШ ОДЈАХАТИ ТАМО, ЗГРАБИЋЕШ МАЛОГ И ДОВЕСТИ ГА ОВАМО!
АЛИ... КО ЋЕ УРМИТИ ПОРУЖУ? ТИ СИ ОДАВДЕ. НЕ СМЕШ СЕ ПОЈАВЉИВАТИ У ГРАДУ!

ЗАТО СИ СТАРОМ ХУБЕРТУ ДАО ОНОЛИКЕ ФАШЕ ПИЋА, ЈЕ Л' ДА?
ОБЕЋ'О САМ МУ ЈОШ, КАД НОЋАС ГУРНЕ ЦЕДУЉИЦУ ПОД ВРАТА БАНКЕ!
СВИ СУ ВЕЋ НАВИКЛИ ДА ГА ВИДЕ КАКО СЕ ТЕТУРА ХЛИЦАМА И НИКО НА ЊЕГА НЕ ОБРАЋА ПАЖЊУ!
А ШТА АКО НЕКИ ТИПОВИ КРЕНУ ДО ПОТОКА ЗА БАНКАРОМ?
ОДАВДЕ ВИДИМО ЦЕЛУ ОКОЛИНУ! ПРИМЕТИЋЕМО И АКО НЕКО БУДЕ ПРАТИО ЕЛГРИНА!
АЛИ, КАД ОСЛОБОДИМО КЛИНЦА, КРЕНУЋЕ У ПОТЕРУ ЗА НАМА!
РОДИО САМ СЕ И ОДРАСТАО НА ПЕТ КИЛОМЕТАРА ОДАВДЕ! ЗНАМ ОВАЈ КРАЈ К'О СВОЈ ЈЕП!
И ПОСЛЕ ДЕСЕТ ГОДИНА ПРОВЕДЕНИХ У ЗАТВОРУ, ЗА НИСАМ ЗАБОРАВИО НЕКЕ СТВАРИ!

КАД ДОБИЈЕМО ЛОВУ, ОСТАВЉАМО КОЊЕ ОВДЕ! ИЋИ ЋЕМО КРОЗ ПЕЋИНЕ, СВЕ ДО ДРУГЕ СТРАНЕ!
ТАМО ЋЕ НАС ЧЕКАТИ ДРУГИ КОЊИ! НА ЊИМА ЋЕМО УМАЋИ!
КАД ПОТЕРА ОВДЕ БУДЕ ВИДЕЛА КОЊЕ, МИСЛИЋЕ ДА СЕ КРИЈЕМО У ПЕЋИНИ!
АХА! ЧЕКАЋЕ НАС ДА ИЗАЂЕМО, А МИ ЋЕМО ДОТЛЕ БИТИ ДАЛЕКО!
ИДИ ДО СТАРЧЕВЕ КОЛИБЕ, ДОГОВОРИ СЕ С ЊИМ ПА ОНДА УЗМИ КЛИНЦА!
ГДЕ ЈЕ БАНКАРЕВА КУЋА?
ПРЕДЗАДЊА КУЋА НА ПУТУ ЗА КАНЗАС СИТИ! ПОСЛЕДЊУ КУЋУ СВАКОГ ЛЕТА ИЗНАЈМЉУЈЕ НЕКА ПОРОДИЦА ХАУАРД!

УПРАВО У ТО ВРЕМЕ ВИСОКИ ЧОВЕК УЈАХАО ЈЕ У ГРАД...
МОГАО БИ БИТИ ОН!
ОДГОВАРА ОПИСУ КОЈИ НАМ ЈЕ СТИГАО ИЗ ВАШИНГТОНА!
ИДЕ ПРАВО У ШТАЛУ!

ШТА САД РАДИ, ЧАРЛИ?
ИЗЛАЗИ ИЗ ШТАЛЕ!
BAR
BILLIARDS
ИДЕ КА ГРАДОНАЧЕЛНИКОВОЈ КАНЦЕЛАРИЈИ!
ВИ МОРА ДА СТЕ РИО!
ДА! ЈЕСТЕ ЛИ МИ ВИ ПОСЛАЛИ ТЕЛЕГРАМ?
МИ СМО ВЕЋНИЦИ ГРАДА ЛАЈМСТОНА! ДА, МИ СМО ВАС ПОЗВАЛИ!
УЂИМО У ГРАДОНАЧЕЛНИКОВУ КАНЦЕЛАРИЈУ ДА ПОРАЗГОВАРАМО!

БОБЕ, УШАО ЈЕ У ГРАДСКУ ВЕЋНИЦУ СА ОСТАЛИМА!
МОТРИ И ДАЉЕ И ЗАВИ МИ КАД ИЗАЂЕ!
НАШ ПРЕДСТАВНИК У ВЛАДИ У ВАШИНГТОНУ ПОТВРДИО ЈЕ ВАШУ АМНЕСТИЈУ!
ГРАД ЈЕ БЕЗ ШЕРИФА ВЕЋ ТРИ НЕДЕЉЕ!
УПРАВО ТОЛИКО ИМА ОТКАКО ЈЕ УМРО БИВШИ ШЕРИФ, БАК ЛЕВИС!
НА ДУЖНОСТИ?
НЕ! БАК ЈЕ УМРО У КРЕВЕТУ, ПРИРОДНОМ СМРЋУ! ИМАО ЈЕ ОСАМДЕСЕТ ЈЕДНУ!!!
ВОЛЕЛИ БИСМО ДА ВАС ИМЕНУЈЕМО ЗА ПРИВРЕМЕНОГ ШЕРИФА ДО СЛЕДЕЋИХ ИЗБОРА, ЗА ТРИ МЕСЕЦА!!!

ЗАШТО СТЕ ЧЕКАЛИ ТРИ НЕДЕЉЕ? ЗАШТО НИСТЕ ИМЕНОВАЛИ ЛЕВИСОВОГ ПОМОЋНИКА?
НИЈЕ ИМАО ПОМОЋНИКА... А И НИСМО ИМАЛИ РАЗЛОГА ДА ГА ПЛАЋАМО!
ОВО ЈЕ ТИХ ГРАДИЋ... МИРОЉУБИВИ ЉУДИ, ФАРМЕРИ, СТОЧАРИ, ПОНЕКИ РУДАР...
ОВДЕ НИЈЕ ЗАБЕЛЕЖЕН НИЈЕДАН ПРЕСТУП!
УДАЉЕНИ СМО ОД КАНЗАСА СТО ПЕДЕСЕТ КИЛОМЕТАРА ГДЕ БУЈА КРИМИНАЛ И НАСИЉЕ!
КОД НАС ТОГА НЕМА!
ОВДЕ НИЈЕ КАО У ТОМБСТОУНУ ИЛИ ДЕДВОДУ!
ИЛИ У НЬУ-ЈОРКУ!
ЛАЈМСТОНУ НИЈЕ ПОТРЕБНА ЧВРСТА РУКА!
НИ НЕКИ ЧУВАР МИРА!
ЈЕДИНО С ЧИМЕ ЋЕТЕ СЕ ОВДЕ СУОЧИТИ СУ СИТНЕ ЧАРКЕ ПИЈАНАЦА ИЛИ РАЗУЗДАНА МЛАЂАРИЈА!

ВЕЋИНА МУШКАРАЦА ВИШЕ УОПШТЕ НЕ НОСИ ОРУЖЈЕ!
ПРИМЕТИО САМ!
РИО, МОРАМ ДА ВАМ КАЖЕМ...
"...ДА САМ КАО ГРАДОНАЧЕЛНИК ЛАЈМСТОНА БИО ПРОТИВ ВАШЕГ ПОСТАВЉАЊА! АЛИ ОВА ГОСПОДА СУ МЕ НАДГЛАСАЛА!
ДВОУМИМ СЕ ДА ЛИ ТРЕБА СТАВИТИ ЗВЕЗДУ НА ГРУДИ БИВШЕГ РЕВОЛВЕРАША, СКИТНИЦЕ И ПЉАЧКАША ВОЗОВА...
ПЛАЋАЋЕМО ВАС ЧЕТРДЕСЕТ ДОЛАРА И СЕДАМДЕСЕТ ЦЕНТИ, РИО... СВАКОГ МЕСЕЦА!
ИПАК...
ЗАТВОР ИМА ТОПЛЕ И УДОБНЕ ЋЕЛИЈЕ И...
ХММ... ВОЛЕО БИХ ДА МАЛО РАЗМИСЛИМ О ПОНУДИ!
ИДЕМ ДА РАШЧИСТИМ ТО ПИТАЊЕ И МАЛО ПОГЛЕДАМ ГРАД!
ВРАТИЋУ СЕ!
13

НИЈЕ ОДМАХ ПРИСТАО ДА ПРЕУЗМЕ ПОСАО, ЈЕ ЛИ?
ПОКУШАО САМ ДА УБЕДИМ ТОМА ХАЈРДА ДА СЕ ТОГА ПРИХВАТИ, АЛИ СЕ ЗАХВАЛИО И ОДБИО!
„МОГЛО СЕ ОЧЕКИВАТИ! ТОМ ЈЕ ОБУЗЕТ ПОСЛОВИМА НА ЊЕГОВОЈ ЖЕЛЕЗНИЦИ И У БАНЦИ!
ШИШАЊЕ И БРИЈАЊЕ!
СВАКАКО! РЕКАО БИХ ДА ЖЕЛИТЕ И КУПАЊЕ!
ДА! ДОНЕО САМ И ЧИСТУ ОДЕЋУ!

ОТИШАО ЈЕ У БЕРБЕРНИЦУ!
НОВАЈЛИЈА, ЈЕ ЛИ? ДОПАШЋЕ ВАМ СЕ ЛАЈМСТОН! ЛЕПО МЕСТАШЦЕ ЗА ЖИВОТ!
УХ! ДОШАО САМ ЗАПАДНИМ ПУТЕМ!
СТАРИ ПУТ, ЗА ПОШТАНСКЕ КОЧИЈЕ! ВИШЕ ГА НИКО НЕ КОРИСТИ!
ПРИМЕТИО САМ ВАТРУ НА СТЕНАМА! ЖИВИ ЛИ КО ТАМО?
БАТМ
ГОРЕ, КОД ПЕЋИНА? НЕ! ТАМО НЕМА НИЈЕДНЕ КУЋЕ! ТО ЈЕ ИЗЛЕТИШТЕ!
ЗАР ЈЕ ОКОЛИНА ТАКО СИГУРНА ДА СЕ СВИ МОГУ СЛОБОДНО КРЕТАТИ?
НЕГО ШТА! ОВДЕ НЕМА КРИМИНАЛА!
15

ГРАЂАНИ СУ ПОШТЕНИ И ПОВИНУЈУ СЕ ЗАКОНУ! ЉУДИ СЕ ДОБРО СЛАЖУ ЈЕДНИ СА ДРУГИМА!
ЧОРЏИ! СТАВИ ТОПЛУ ВОДУ ДА СЕ ГОСПОДИН ОКУПА!
ШТА ТОЛИКО ИНТЕРЕСУЈЕ ОНОГ ДУГАЉИЗУ, БОБЕ? ПРЕТПОСТАВЉАМ ДА ЈЕ НОВИ ШЕРИФ!
НЕ ПОСТАВЉАЈ МИ ПИТАЊА, ЧАРЛИ!
ЈА ЋУ МОТРИТИ НА ЊЕГА, А ТИ НАМ ДОНЕСИ МАЛО ПИВА!

ОПА! ОДЕ ПРАВО У ЗАТВОР!
ЧАРЛИ, ОДОХ ЈА ДА ПОРАЗГОВАРАМ С ЊИМ! ПОЂИ И ТИ, АЛИ ЧЕКАЈ НАПОЛОУ!
SHERIFF

ЈА САМ БОБ ФОРД, ГОСПОДИНЕ!
СНАЈ НАПОЉУ ЈЕ МОЈ БРАТ ЧАРЛИ!
РАСПИТАЈТЕ СЕ УНАОКОЛО! СВИ ЗНАЈУ ЗА БРАЋУ ФОРД!
УХУУ! ИМАТЕ ДОСТА ГВОЖЂУРИЈЕ! СПРЕМАТЕ ЛИ СЕ ТО ЗА РАТ?
ОВО СУ НАРОЧИТИ ПИШТОЉИ! И ФУТРОЛЕ СУ ПО НАРУЏБИНИ!
КОШТАЛИ СУ МЕ ПОПРИЛИЧНО!
КАД НЕМА ПОСЛА НИ ЗА ЈЕДАН РЕВОЛВЕР, ШТА ГЕ ВАМ ДВА?
АХ... ДОБРО ПИТАЊЕ! РАДЕ ВАМ ВИЈУГЕ! ОШТРОУМНИ СТЕ!

МЕНЕ ЈЕ ОДУВЕК ЗАНИМАО ЗАКОН, ЗАШТИТА ЗАКОНА И ТЕ СТВАРИ...
КАД ОНАЈ ЗА КОЈИМ ЈЕ ПОТЕРНИЦА РАСПИСАНА БУДЕ УХВАЋЕН ИЛИ УБИЈЕН...
...КОЛИКО ДУГО ВРЕМЕНА ПРОЂЕ ДОК СЕ НАГРАДА НЕ ИСПЛАТИ! ДА ЛИ ЈЕ У КЕШУ?
МОРАЋУ ДА СЕ РАСПИТАМ! ЗА САМ НОВАЈЛИЈА У ТОЈ ОБЛАСТИ! А НИСАМ НИ ШЕРИФ...
...ЈОШ!
ИМАШ ЛИ НАМЕРУ ДА УЗМЕШ НЕКУ НАГРАДУ?
КО? ЈА? ТАМАН ПОСЛА! ПИТАМ ОНАКО! КО ЗНА, МОЖДА ЈЕДНОГ ДАНА ПОСТАНЕМ ШЕРИФ!
ПА... БРАТ МЕ ЧЕКА НАПОЉУ! ВИДЕЋЕМО СЕ ДРУГИ ПУТ! ВАЖИ?

ЕВО НАС, РИО! РЕЦИТЕ ШТА СТЕ ОДЛУЧИЛИ?
МИРАН ПОСАО У МИРНОМ ГРАДУ! ВРЕДИ ПОКУШАТИ, ГОСПОДО!
ЕВО ВАШЕ ЗВЕЗДЕ, ШЕРИФЕ!
ЗАР НЕМА ПОЛАГАЊА ЗАКЛЕТВЕ?
ИМЕНУЈЕМО ВАС ЗА ПРИВРЕМЕНОГ ШЕРИФА, РИО! ЗАКЛЕЊЕШ СЕ АКО БУДЕШ ДОБИО НА СЛЕДЕЋИМ ИЗБОРИМА!
ИЗБОРИ, ЈЕ ЛИ? МОРАЋЕМО ДА САЧЕКАМО ДО ТАДА!!!
ХЕЈ! ШТА ЈЕ ТО ТАМО?
SHERIFF
20

НАСТАВАК У СЛЕДЕЋЕМ БРОЈУ

СВЕЖИНА ДОМАЋЕГ ПЕЦИВА!

Soko Štark

СЛАНЕ ПЕРЕЦЕ – ALSACE!

ЈУГОСЛОВЕН / творац најбржег револвера на свету

СИПИШ ПУЦА ПРВИ

Његово име улази у историју оружја – Драган Бадрљица, познатији као Сипиш

Полицајци широм света, и не само они, дуго се жале да имају „споре" револвере, при чему најчешће мисле на своје већ пословичне „магнуме". То је, ако не с улица, онда из акционих филмова свима добро познато оружје.

Неупућени у тако бројан, разгранат и разноврстан свет пиштоља и револвера вероватно и не претпостављају да готово и нема неке значајне разлике у механизму револвера једног каубоја од пре сто година и наоружања једног садашњег полицајца с улица Чикага или Београда, на пример. Суштина грађе, начина како се пуни и окида није се мењала деценијама. Истина, револвер је усавршаван и дотериван у спољном изгледу, односно дизајну, материјалу од којег је израђен и јачини барутног пуњења. Принцип рада старог, чувеног колта и најскупљег савременог битно се не разликује. И најновији револвер калибра 357 магнум, односно 9 mm, испаљује цео бубањ, дакле шест хитаца, за око четири секунда. То је наоко велика брзина, али за полицајца у акцији, на пример, понекад ипак недовољна. За та четири секунда, неопходно је да се ороз, ударач или петлић подигне за опаљивање чак шест пута, за сваки метак посебно, и то повлачењем обарача или, једноставно, руком. При том се губе снага, концентрација и драгоцено време за које циљ може да заузме заклон или, такође, узврати хицима. Међутим, захваљујући умећу и упорности Драгана Бадрљице, машинског техничара из Кикинде, ова понекад тако дуга и често спасоносна четири секунда сведена су на само секунд и по! Наиме, својим изумом овај врсни зналац оружја и те како је усавршио рад револвера тако да је за свој уистину револуционаран проналазак добио признања не само наших, већ и америчких стручњака.

Љубав опасна по живот

Од 44 године живота, Драган Бадрљица, у родном Мокрину и међу пријатељима познатији по породичном надимку Сипиш, пуних 30 година се не одваја од свакојаког ватреног оружја. Међутим, ова љубав, пасија, хоби не може ни у ком случају да се изједначи с односом мноштва људи код нас који се без пиштоља за појасом или пушком на зиду осећају несигурно. Напротив: Драганова искрена и дуготрајна везаност за оружје састоји се пре свега у упорном настојању да потпуно сам проникне у све његове тајне, законитости и све сложеније механизме. Тако је постао врстан зналац не само техничких особина разних врста пиштоља, револвера и пушака, већ и њихове дуге и богате историје. Данас може сасвим самостално и својеручно да направи најсавременији револвер. А љубав и „жицу" за оружје наследио је, како сам каже, од деде Ђуре. Захваљујући томе, као и својим „златним рукама", Сипиш данас сигурно влада с неколико заната.

Присећајући се како је још готово као дечак увек у гаражи баратао дединим оружјем и муницијом, Драган показује неколико ожиљака на глави – неизбрисиве успомене од танади и чаура који су га, срећом, само окрзнули. Наравно, забринути родитељи су покушавали на разне начине да свог сина одврате од ове по живот опасне љубави. Време је показало да је она победила и њихов, али и сопствени страх. Без те и такве преданости оружју, он се сигурно не би прочуо не само међу нашим, већ и америчким љубитељима и зналцима револвера. А кад се узме у обзир да је све постигао сам, без тима стручњака иза себе, без компјутера и научних прорачуна, онда је његов успех тим већи и значајнији и несумњиво улази у историју развоја револвера.

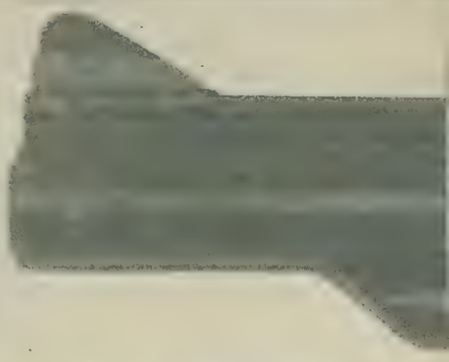

Пет година за један трен

Знајући да неке врсте оружја, као аутоматске пушке и полуаутоматски пиштољ на пример, раде на принципу такозване позајмице барутних гасова, Драган је још пре пет година дошао на замисао да обичан револвер 357 магнум усавршити тако да и он пуца брзо и без застоја, односно аутоматски, без ручног затезања ороза. Тако би класичан револвер постао самозапињући, што још нико није успео да уради. Међутим, како то најчешће бива, пут од првобитне замисли до практичне израде био је и у овом случају дуг, напоран и неизвестан.

Захваљујући искуству и познавању оружја, Драган је био уверен да је његова иде-

Класични револвер с бубњем и шест метака, непролазни симбол Америке још из доба освајања Дивљег запада, није се мењао пуних 120 година. Недавно га је, на нескривено дивљење управо Американаца, видно усавршио један наш човек, Кикинђанин Драган Бадрљица, звани Сипиш

рутни гасови силовито потискују зрно, при чему се, сем ове акције, јавља и реакција, такође сила, али повратна, и такође од барутних гасова. Требало их је и у овом случају, слично као код аутоматске пушке или аутоматског пиштоља, обуздати и усмерити у строго одређеном, прорачунатом правцу. Драган је замислио да барутни гасови делују и на малени клип који се налази у такозваној украсној шини изнад цеви и да он преко моста изнад бубња удара у ороз, забацује га у задњи положај и тако чини спремним за следећи хитац. При томе се, аутоматски, и бубањ помери за једно место, односно један метак, чиме је избегнуто механичко затезање ороза, руком или потезањем окидача. Целокупна радња видно је смањена, не губе се снага шаке и драгоцена концентрација на циљ и постојећу ситуацију.

Опаљује само у руци

Али, ово није једина новина коју је Драган Бадрљица уг-

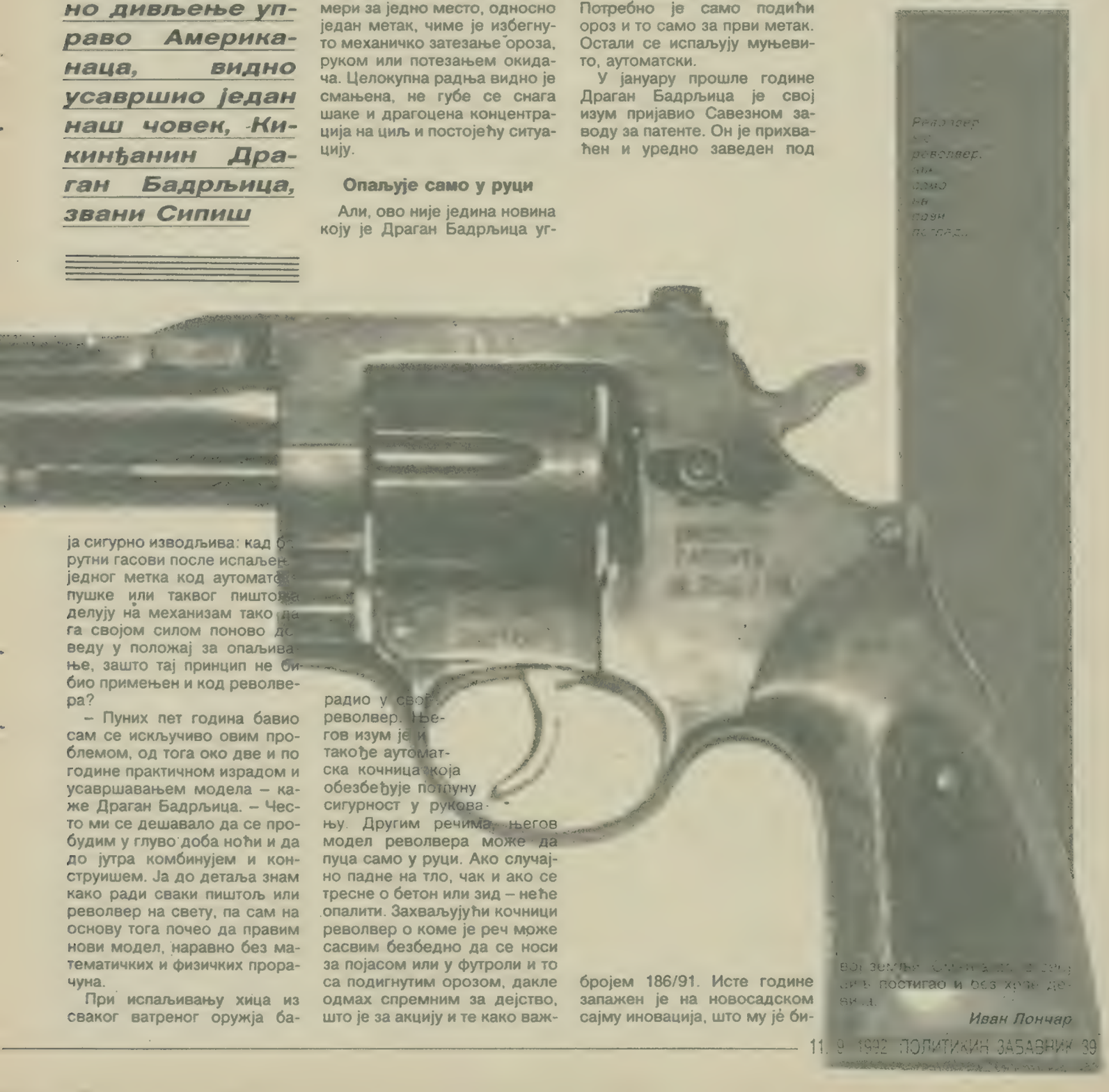

ја сигурно изводљива: кад б рутни гасови после испаљен једног метка код аутомат пушке или таквог пиштоља делују на механизам тако да га својом силом поново до веду у положај за опаљива ње, зашто тај принцип не би био примењен и код револвера?

– Пуних пет година бавио сам се искључиво овим проблемом, од тога око две и по године практичном израдом и усавршавањем модела – каже Драган Бадрљица. – Често ми се дешавало да се пробудим у глуво доба ноћи и да до јутра комбинујем и конструишем. Ја до детаља знам како ради сваки пиштољ или револвер на свету, па сам на основу тога почео да правим нови модел, наравно без математичких и физичких прорачуна.

При испаљивању хица из сваког ватреног оружја ба-

радио у свом револвер. Његов изум је и такође аутоматска кочница која обезбеђује потпуну сигурност у руковању. Другим речима, његов модел револвера може да пуца само у руци. Ако случајно падне на тло, чак и ако се тресне о бетон или зид – неће опалити. Захваљујући кочници револвер о коме је реч може сасвим безбедно да се носи за појасом или у футроли и то са подигнутим орозом, дакле одмах спремним за дејство, што је за акцију и те како важно. Све је постигнуто са само 20 одсто више делова, а изглед, тежина, једноставно расклапање и чишћење остали су неизмењени. И док претеча овог револвера испаљује својих шест метака за четири секунда, и то у идеалном случају, Драганов прототип испразни непогрешиво цео бубањ за само секунд и по! (Та разлика и начин рада усавршеног механизма најбоље се „запажају на видео-снимку).

Због свега овог, 357 магнум СИПИШ, како ће модел највероватније да се зове, може већ да се сматра најбржим револвером на свету! Потребно је само подићи ороз и то само за први метак. Остали се испаљују мућевито, аутоматски.

У јануару прошле године Драган Бадрљица је свој изум пријавио Савезном заводу за патенте. Он је прихваћен и уредно заведен под бројем 186/91. Исте године запажен је на новосадском сајму иновација, што му је била одскочна даска за – Америку. Захваљујући Заводу за патенте из Новог Сада и фирми „Техничар" овај револвер је био изложен у мају ове године и на сајму проналазака у Питсбургу, САД, где му стручњаци без двоумљења додељују свечану диплому и – златну медаљу. Наравно, промућурни и више него изненађени Американци одмах нуде и гомиле долара за куповину патента. Чак су се три америчке фирме великодушно понудиле за откуп лиценце.

Међутим, Сипиш би желео да његов изум остане у његовој земљи. Сигурно је да ће и ту убрзо постигао и без хрпе долара.

Иван Лончар

ОЧИМА ЧУЈЕ, УШИМА ВИДИ

Кад желе да знају колико има сати, сељаци у неким забаченим областима Кине не гледају на часовник већ у – мачје очи. Недавно су научници утврдили да заиста постоји веза између пречника зенице мачке и тога које је доба дана. Зеница која је ноћу округла постаје све елипсастија, док се у подне не претвори у узан прорез, да би увече поново постала округла. Али, то ни издалека није једина загонетна особина овог ћудљивог створења.

– Мачје очи – каже Николај Непомњашћиј, познати одгајивач и велики љубитељ животиња – заиста су јединствене. Постоји хипотеза да ова животиња чак чује очима! У сваком случају, у њима су откривене ћелије које се код других животиња налазе искључиво у слушним органима. Баш тако, очи су јој и сат и уши, а такође и фарови који се упале кад на њих падне светлост и тада се виде и са растојања од 80 метара. То су у исто време фотообјективи опремљени „аутоматском" блендом, зеницом, која се шири и скупља. Такве очи инструменти су за „ноћни вид" који животињи омогућавају да се сналази у мраку.

А тек мачкине уши?! Научници претпостављају да мачке које одвезу стотинама километара далеко од куће, на неки необјашњив начин запамте „звучну" слику околине и касније је непогрешиво препознају. Уз то, мачје уши су два радара која раде потпуно независно један од другог и још чују и – ултразвук.

ПАЛАТЕ ОД САХАРСКОГ ПЕСКА

Од каквог су материјала изграђене египатске пирамиде? Неки научници сматрају да су камени блокови клесани из стења у горњем току Нила, а затим сплавовима превожени до места градње. Други претпостављају да су блокови прављени на лицу места неком нама непознатом технологијом, рецимо помоћу беланца или неке друге органске материје.

А кад је пре неколико година неки педантни археолог нашао усред блока пирамиде влас људске косе, то је одјекнуло као права сензација. Јер, у монолитном граниту, граниту из једног комада, нема теорије да буде људских длака!

Ових дана су руски научници Валериј Горбовски и Сергеј Дигонски из иркутске фирме „Дигор", која се бави увођењем нових технологија, објавили да су најзад открили тајну древних египатских пирамида: Египћани су заиста правили огромне грађевинске блокове на лицу места – у пустињи и то од песка и морске воде! Експерименти које је „Дигор" извео заједно са санктпетербуршком фирмом „Металурија 21. века" показали су следеће: кад се песак у одређеним условима загреје до 400°C, а затим охлади, дбија се најјачи могући монолит – јединствен камени блок.

Сензација, међутим, по мишљењу Сергеја Дигонског уопште није у томе што је „Дигор" успео да понови оно што су древни мајстори знали, већ што се сада од сахарског песка и песка других пустиња без великих трошкова могу правити камени блокови свих величина и облика. Пред индустријом грађевинског материјала Блиског истока и Африке отвара се фантастична перспектива да производи огромне количине камења од песка, толико квалитетног да траје на хиљаде година.

Већ су у току преговори „Дигора" са јорданским фирмама које су више него заинтересоване за коришће-

ПОКУШАЈ ПРИВАТИЗАЦИЈЕ – СУНЦА

„Драга, поклонићу ти цео свет! Повешћу те ка нашој звезди..."

Ко зна, можда је управо то био мотив Бразилца Состенса да Миранда Жинопа кад је ових дана у једној бележничкој канцеларији Рио де Жанеира регистровао своја права на Сунчев систем. С тим што је поменут том приликом Состенсо, да би отклонио сваку сумњу у погледу свог друштвеног стања, уредно приложио лекарско уверење од психијатра којим се потврђује да је дотични при здравој памети.

Затим је новопечени власник Сунчевог система, као сваки нормалан власник, одлучио да своје „имање" заштити од упада Земљана који су у стању да све упропасте. За почетак је одлучио ни мање ви више, него да покрене судски поступак против америчке Националне агенције за аеронаутику и истраживање космичког пространства (НАСА). На жалост, тешко да ће успети да изађе на крај са тим „уљезима". Штавише, његов предмет вероватно уопште неће бити узет у разматрање. Јер, по међународном праву „Месец и друга небеска тела не подлежу националном присвајању ни путем проглашења суверенитета, ни путем коришћења или окупације, нити иједним другим средством".

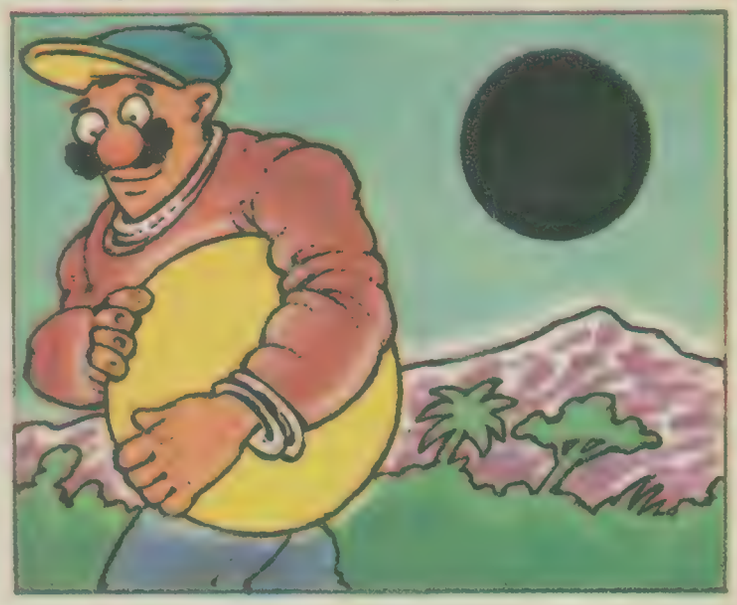

ТИЦИЈАН НЕ ПРОЛАЗИ

Прве жене које су се такмичиле у лепоти биле су Тројанке – било је то пре равно 27 векова. Најлепшу је бирала „скупштина" града.

А први конкурс за титулу „Мис света" одржан је 1912. године и на њему је победила осамнаестогодишња Енглескиња Алиса Хајдн која је ових дана напунила 98 година. На позив новинара да прокоментарише овогодишњи избор „Мис света", држећа бакица је изјавила:

– Данас су услови исувише јединствени! На конкурсу 1912. учествовало је осам хиљада такмичарки и све су морале да полажу испит из физичке кондиције и вештине (такмичиле смо се у пливању и веслању). Организован је и одвојен део са класичним плесовима, извођењем народних песама, затим свирање, па пробне фотографије...

Као главну и једину награду „Мис света" добила је свега 250 долара. Али, није све у парама: Алиса Хајдн и данас, осам деценија од тог догађаја, прима писма од једног ватреног обожаваоца с којим се никад у животу није срела.

Ако од такмичарки нису захтевали ништа више осим лепог изгледа, међународни конкурси постајали су временом све раскошнији. Организатор највећих европских такмичења Ерих Рендол, сећајући се шездесетих година, прича како му је марокански краљ, у знак захвалности за пружено задовољство, понудио заузврат своју жену за једну ноћ. Тачније, једну од својих многобројних жена. Додаје да је, наравно, одбио јер је организаторима забрањено примање било какве награде која би била везана за овај посао.

В. М.

Илустровао: Љубомир Милојевић – Љубац

РЕКЛИ СУ...

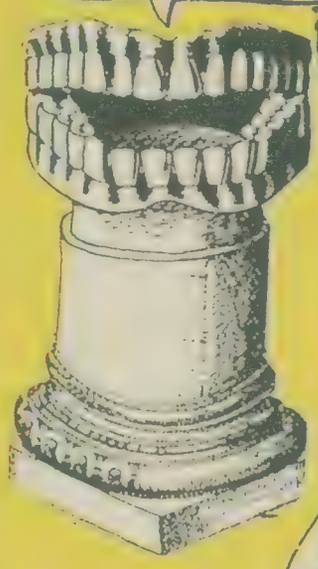

Напис у једном италијанском парку:

„Строго је забрањено ходање по травњаку. Прекршиоци ће платити казну од 1.000 лира. Деца и војници упола мање. Попуст и за организоване групе."

Обавештење у једној гостионици у Ирској:

„Овај локал се затвара у 11 сати увече. Радимо од 10 ујутро до 11 увече, а ако вам до тада није доста пића, управа сматра да се нисте довољно трудили."

У кантини једне енглеске фирме виси овај натпис:

„Подсећамо запослене да се на почетку и на крају радног времена морају уписати у књигу, осим ако су одсутни. Одсутни службеници морају у књигу да упишу 'одсутан' оног дана кад их нема."

В. М.

Оглас у новинама „Аделаида" (Аустралија):

„Продаје се комплетна енциклопедија у 36 томова. Нова, неупотребљавана. Моја жена зна све!"

Парола на зиду пецарошког клуба:

„Пецарош говори истину само кад другог пецароша назове лажовом."

* * *

Друмски натпис на раскрсници два аутопута, недалеко од Чикага:

„Да бисте скренули лево, скрените два пута удесно."

Упозорење у ауто-школи:

„Ако ваша жена жели да вози, немојте јој стати на пут."

Таблица у излогу ресторана у Глазгову:

„Тражи се помоћни радник да пере посуђе и две конобарице."

ХИТ

ДВЕ СОБЕ

Недавно је београдски ПГП РТБ објавио дупли албум „Two Rooms" на коме је 16 познатих музичара обрадило исто толико песама које су током 25 година заједничког рада написали **Елтон Џон** и **Берни Топин.** Будући да њих двојица имају обичај да заједно компонују у истој соби овај опсежни пројекат је добио симболичан назив „Две собе". Плоча је изашла крајем прошле године када је Елтон Џон великим журом прославио јубилеј и тада су се окупиле све значајније музичке личности са енглеске, али и са светске сцене. Поред плоче објављена је биографска књига и видео касета под истим називом „Two Rooms" а музичари су поводом учествовања у раду на плочи говорили о својој везаности за музику ова два аутора. Неке од њихових изјава најбоље објашњавају зашто су те песме тако вредне.

ЏОРЏ МАЈКЛ

„Још могу да се сетим када сам први пут чуо песму 'Tonight' коју сам одабрао да отпевам на овом албуму. Као и обично тада сам као клинац, купио Елтонов најновији албум 'Blue Moves' оног дана када је изашао. Слушао сам га током целе вечери. Чак и тада, а имао сам само 13 година, песма 'Tonight' била је нешто најупечатљивије што сам икада чуо. Певати је 15 година касније, сада кад сам одрастао схватам значење текста и то што сам у међувремену постао пријатељ њих двојице који су је написали, то је привилегија о којој сам могао само да сањам."

ТИНА ТАРНЕР

„Песму 'Bitch Is Back' обрадила сам на једном свом албуму још седамдесетих година. Њом сам обично започињала концерте и публици се допадала. Мислим да је сада право време за нову верзију ове песме. Текст те песме је прави за мене, довољно шокантан."

ДАРИЛ ХОЛ И ЦОН ОУТС

„Елтон и Берни су написали много одличних песама и било нам је тешко да одаберемо праву. Ипак одлучили смо се за 'Philadelphia Freedom' јер је музика јако блиска нашим срцима а текст се поклапа са оним што осећам према Филаделфији".

СТИНГ

„Студирао сам енглеску књижевност у време када се појавио албум 'Tumbleweed Connection' а на њему ми је омиљена песма била 'Come Down In Time'. Научио сам да

је свирам на гитари и изводио сам је по клубовима. Волим текст који је Берни написао за њу. То је једна од оних песама за које ми је криво што је ја нисам компоновао."

„WHO"

„Елтон је један од ретких људи који су обрадили неку нашу стару ствар. Зато је сјајно што нам се пружила могућност да му узвратимо снимивши песму 'Saterday Night's Alright For Fighting'."

ЕРИК КЛЕПТОН

„Схватио сам да могу да се поистоветим са Елтоновом 'Border Song'. Она ме подсећа на време када сам га први пут срео. Осећао сам како треба да је урадим на блуз начин, како да употребим дувачку секцију. Све што су Елтон и Берни написали утицало је на мене, покренуло ме, охрабрило и инспирисало, апсолутно све."

ЏО КОКЕР

„Давне 1968. године срео сам Елтона у једној дискографској кући. Дао ми је траку са снимком песме 'Border Song' и понудио да је отпевам на неком свом албуму. Из мени сада непознатог разлога то сам одбио па се надам да сам се оправдао обрадом песме 'Sorry Seems To Be The Hardest Word'. Она показује врло озбиљну страну Елтоновог и Бернијевог рада."

БОН ЏОУВИ

„С времена на време чујем песму за коју пожелим да сам је ја написао. Први пут када сам чуо песму 'Levon' знао сам да је она једна од њих."

КЕЈТ БУШ

„Још од времена када сам имала 11 година Елтон Џон је постао мој највећи херој. Волела сам његову музику, куповала све албуме и надала се да ћу једног дана умети да свирам клавир као он. То се још увек надам. Када су ми понудили да учествујем у овом пројекту и да одаберем коју бих песму отпевала то је било као да су ме упитали да ли бих желела да остварим свој сан? Да ли бих желела да будем 'Rocket Man'? Наравно да бих желела.

ВИЛСОН ФИЛИПС

„'Daniel' је идеална песма за нас, не само зато што је текст диван, већ и зато што омогућује велике певачке домете и зато што је једноставно једна од најлепших песама икада написаних."

БРУС ХОРНСБИ

„Елтон ме инспирисао да седнем за клавир. Тачно се сећам времена и места када сам први пут чуо Елтонову музику, занста ме покренула. За ову плочу сам одабрао 'Madman Across The Water' јер сам је одувек волео и зато што је тужна. Желео сам да је музички представим на другачији начин."

ФИЛ КОЛИНС

„Елтон је изузетан другар свих ових година, он и Берни су написали дивне песме. Тешко је било одабрати песме, али 'Burn Down The Mission' некако обележава њихове ране албуме. Надам се да им се допада како смо је урадили."

П. Ј.

ТРАЖИЛИ СТЕ ПЕСМУ:

„SAVE UP ALL YOUR TEARS"

I can't figure you out
But a heart must be the one thing
you were born without
I've been wasting my time
I don't know where I'll sleep tonight
You say that you can do without me
Go ahead now try and live without me

Baby save up all your tears
You might need them someday
When the tears starto fall
I won't wipe them away
When you cry in the night
For the love that you need
Baby, save up your tears
Cause you'll be crying over me

You got used to my touch
I got used to not feeling much
Winter set in your eyes
Time will melt your castle of ice
You think that you won't feel the pain now
Your eyes will be crying like the rain now

You don't know it now
But some wounds get deeper with time
You don't feel it now
Till the need burns, a knife turns
Your heart bleeds like mine

Текст и музика: **Дајана Ворен и Дезмонд Чајлд**
Изводи: Шер

САЧУВАЈ СВЕ СВОЈЕ СУЗЕ

Не могу да те схватим
Али мора бити да је срце
једна од ствари без којих си рођен
Губила сам време
Не знам где ћу вечерас заспати
Кажеш да без мене можеш
Хајде сад, покушај да живиш без мене

Драги, сачувај све своје сузе
Можда ће ти једног дана затребати
Када сузе потеку
Нећу их обрисати
Када ноћу плачеш
због љубави коју требаш
Драги, сачувај све своје сузе
Јер ћеш плакати због мене

Навикао си се на мој додир
Навикла сам се да ништа не осећам
Зима у твојим очима
Време ће отопити твој ледени дворац
Мислиш да нећеш осетити бол сада
Али ипак ћеш плакати као киша

Још увек не знаш
Али неке ране време продубљује
Још увек не осећаш
Док жеља гори, нож се окреће
Твоје срце крвари као моје

ИЗЈАВА НЕДЕЉЕ

„Чак и најбоље групе на крају постају као модни привезак. Рокенрол начин живота се врти укруг. Сви прожвљавају оно што се догодило у прошлости. Ми се бавимо половним идејама. И шта друго можемо да раднмо?"

Ричи („Manic Street Preachers")

БОЛНИЧАРКА НА ГРАНИ

Када је паун са чијом је породицом живела сломио ногу, једна врана је сместа постала његова неговатељица

Пре неколико година пролазници који су се затекли на тргу између поште и биоскопа „Спутњик" у Сочију, у Русији, били су сведоци занимљивог догађаја: заслепљен светлошћу уличних сијалица, један велики галеб узалуд је покушавао да нађе пут до мора. Међутим, како му то није успевало почео је да лети све ниже и спорије тако да је већ готово додиривао кровове паркираних аутомобила. Очигледно, уморио се.

Одједном, с врха дрвета на ободу трга полетеле су две вране, прилетеле галебу и „постројивши" се са стране почеле да га усмеравају ка мору! Њихово понашање било је у тој мери рационално да су људи буквално зинули од чуда.

Уз помоћ врана галеб је лако нашао пут ка мору и кад му се већ сасвим приближио, вране су се вратиле на трг.

Овај кратак опис међусобног помагања није карактеристичан само за птице него и за друге животиње и намеће најмање два питања, прво, да ли заиста умеју да буду „свесно" рационалне и друго, поседују ли способност саосећања? На основу бројних примера, одговор је – да.

Слаб рачунар и – бућ у ваздух

Кад је у питању рационалност, прво место међу птицама заузимају вране. То потврђује и следећа прича: већина путника и морнара са линијског брода „Исмаилски пионир" била је на палуби јер су чекали пристајање кад им је пажњу привукла врана која је брзо летела тик изнад површине Дунава. Не прорачунавши добро путању лета, у једном тренутку је ударила у брод и као камен пала у воду. Крила су јој се наравно одмах поквасила и више није могла да узлети. „Капирајући" да јој нема спаса, почела је да гракће као да дозива у помоћ. Оно што је изненадило путнике било је да њена невоља није остала непримећена: галебови, вечни пратиоци бродова, почели су да пикирају ка месту где се врана њихала на таласима покушавајући да је кљуновима ухвате за крила. Пошто им неколико покушаја није успело, један од најкрупнијих галебова стреловито је појурио ка води, зграбио птицу која се већ утапала и однео је на обалу. Очигледно, врана је преживела захваљујући помоћи али и довољно „присебном духу" да је и затражи.

О рационалности врана говори и пример из санаторијума „Дњепар" на Јалти. У његовом парку живела је породица паунова којој се једног дана придружила, ко зна одакле, и једна врана. Како су је пустили да заједно с њима кљуца храну, врана је изгледа закључила да би убудуће могла и да живи с њима па је остала у парку. Већ следећег дана користила је и грану на којој су проводили ноћ. Прошло је доста времена откако се врана прикључила породици паунова, када је најстарији међу њима сломио ногу. Како се то догодило на дрвету, паун није могао да слети на земљу где су чувари остављали храну. Његови сродници очигледно нису знали шта да предузму па су само збуњено превртали очима и клепетали крилима. За разлику од њих, врана се показала много предузимљивијом: слетела је на земљу, узимала у кљун комадиће хлеба, враћала се на грану и хранила старог пауна као што би хранила своје птиће. Пуне две недеље врана је обављала дужност хранитељице све док пауну није зацелила нога и док није био у стању да поново лети.

Чини успављити тужно тело

Кад је већ о солидарности врана реч, познато је да оне не прискачу у помоћ само птицама него и другим животињама: један становник Ливингстона, града у Замбији, имао је пса и врану. Једног дана приметио је да је пас нестао и да је врана почела чудно да се понаша: не само што је стално негде летела него је постала и ужасно прождрљива. Заинтересован њеним необичним понашањем, човек је почео пажљиво да је посматра и убрзо утврдио да она, пошто се наједе, узима комадиће хране у кљун и носи их негде. Где, сазнао је недељу дана касније када је, идући у правцу у коме је врана летела, нашао пса ухваћеног у замку.

Врло слично вранама понашају се и пси. У великом планинарском центру у средњој Азији примећено је како један велики бели пас стално тражи хлеб али га не једе него га узима у уста и одлази увек истим путем ка планини. Заинтересован тиме, један од људи из центра кренуо је за псом и утврдио да носи хлеб на пашњак на коме је пасло сасвим младо теле. Откуд толика брига за телетом разјаснило се кад је утврђено да је остало без мајке и да је једина ствар која га је чинила веселим било парче хлеба. Међутим, како је до тог закључка дошао и његов четвороножни пријатељ, остала је тајна.

Приче о псима спасиоцима су бројне и немогуће је навести све оне случајеве у којима су они избавили невоље не само друге животиње него и људе. Уосталом многим писцима су послужиле као потка за бројне приповетке, романе па и филмске сторије.

Ништа мању популарност у том смислу не уживају ни делфини: познато је да су писци још од древних времена описивали случајеве у којима су спасавали људе. Упркос томе дуго нису прихватани здраво за готово: увек је постојала сумња да је приповедач или сведок превише пуштао машти на вољу и да му не треба баш сасвим веровати.

Зашто не нападају?

Тај однос је данас нешто друкчији захваљујући добрим делом штампи и телевизији чије слике служе као непобитан доказ. Научници су спремни да на основу њих, али и изјава сведока, признају да многи људи своје животе дугују најразумнијим од свих животиња, делфинима. Један од њих је и каирски инжењер Махмуд Вали који се захваљујући таласима и морским струјама нашао насред отвореног мора на гуменом душеку. Врло је вероватно да би страдао да га два делфина нису цео дан и читаву ноћ гурали ка обали од које се удаљио десетинама километара.

Нешто слично догодило се и једном Етиопљанину. Једног дана су рибари, са бродића који се налазио неколико километара од обале, приметили човека који плута по површини. Оно што их је изненадило било је то што се, упркос томе што није давао знаке живота, кретао ка обали! То је било тим чудније што је била осека и што је по свим законима физике требало да се, уместо ка обали, креће ка отвореном мору. Откуд то, схватили су кад су се приближили и видели да несрећника на површини одржавају делфини.

Занимљива је и прича са сасвим другог краја света, из Аустралије. Група дечака отиснула се чамцем од обале кад их је захватила олуја. Један већи талас повукао је једанаестогодишњака Ника Кристидиса из чамца и понео га ка отвореном мору. Срећом, његови вршњаци су некако успели да се домогну обале и алармирају обалску стражу. Одмах је неколико патролних чамаца кренуло у потрагу. Посада једног од њих нашла је Ника окруженог ајкулама које нису смеле да га нападну због великог делфина који је пливао тик уз њега! Кад се нашао на сигурном Ник је испричао да му се његов спасилац „придружио" чим је пао у воду и да га није напуштао све док није стигао чамац обалске страже.

Слику твоју љубим

Сви ови примери несумњиво говоре да у већој или мањој мери животиње умеју да „употребе" мозак и да су способне да саосећају не само са припадницима своје него и других врста. То уосталом показују и научни експерименти. Када су два мужјака гориле, који су живели у истом кавезу, раздвојили, они су се нуткали слаткишима протурајући их кроз решетке кавеза у којима су се нашли.

И нека друга истраживања показују да животиње, баш као и ове две гориле, умеју између себе да развију однос који би могао да се означи као пријатељство. Кад се сретну, оне обавезно изводе ритуал поздрављања који прате низом звукова које испуштају искључиво у таквим приликама. Другим речима, оне се неће на исти начин обратити било ком припаднику своје врсте или „пријатељу", односно и код њих постоји оно што се у науци назива феноменом „индивидуалног означавања". Чврсте пријатељске везе посебно су карактеристичне за шимпанзе па тако чешки истраживач Гржимек наводи да ће припадник ове врсте видевши слику неког другог шимпанзе, неизоставно покушати да га пољуби!

У којој су мери животиње заиста способне да осете патњу других, па и да саучествују у њој, показује следећи експеримент: групи пацова постављен је задатак да притисну полугу уколико желе да добију храну. Чим су савладали ту лекцију, задата им је нова. Сваки пут кад би један пацов притиснуо полугу, нанео би другом јак физички бол. Већина животиња је врло брзо увидела везу између притиска, хране, али и писке и болова саплеменика. Резултат тог „сазнања" био је да је већина, без обзира што јој је у питању био сопствени опстанак, сместа прекинула са притискањем полуге. Само неколико пацова наставило је да тражи храну без обзира на патњу других и управо њихова суровост уверила је научнике да је понашање већине пацова правило: никако сопствени по цену туђих живота.

Помоћ без размишљања

Доказа о пријатељству животиња и њиховој способности да саосећају са туђим патњама је превише да би научници могли да их занемаре и већина њих их описује као алтруизам. Тако енглески истраживач Томсон закључује да „... та способност за коју је нужан високоразвијени интелект и која је особеност човекове психе може истовремено да се сретне и код мање развијених форми."

О алтруистичком понашању животиња писао је доста и др Крушнскиј, дописни члан руске Академије наука, који је посебно истакао пажњу и нежност којом павијани окружују своје младунце. „Мислим да није претерано рећи да они према својој деци гаје осећања која се могу описати једино речју – љубав", рекао је једном приликом.

Бројна посматрања показују да многе животиње притичу једна другој у помоћ: вране и свраке кричећи лете у помоћ рањеним припадницима свог рода, хрчци никад не остављају рањеног саплеменика него га вуку у склониште по цену сопственог живота. Исто раде и мајмуни, делфини, слонови.

Разуме се да објашњавајући овакво понашање не може да се каже да је у питању чисто резоновање. Спасавајући свог друга, хрчак не размишља „рањен је добар хрчак, морам да га спасем". Његовим понашањем у одређеним ситуацијама руководи механизам инстинкта. Уосталом, слично делујемо и ми: видећи човека у невољи не размишљамо да ли је он можда криминалац, лошег карактера, зао. Прискачемо му у помоћ, не питајући се да ли је он „заслужује" или не. Тако и животиње: помажу невољнику ма какав да је.

Приредила: ***Олга Вукадиновић***

Илустровала: ***Драгана Јовчић***

Уређује
др Зоран Живковић

Ричард Вилсон

РАЗВОЈ ЦАРСТВА

Старији мушкарац седе на травнати брежуљак и загледа се преко воћњака. Јесење сунце било је јарко, влажност мала и дувао је поветарац.

Млађи мушкарац опружи се поред њега.

– Цигарету? – упита он.

– Хвала – рече Роџер Бојтон. Он погледом обухвати равницу, стабла јабука и лепу кућу са белим стубовима на удаљеном брежуљку. Преплавише га сећања и он се осмехну. – Један мој пријатељ некада је поседовао ту кућу. Један другар који је био представник у Светској влади. Он и ја седели бисмо понекад баш на овом брежуљку. Појели бисмо јабуку или две које смо претходно убрали на путу кроз воћњак. Зову се винска крв.

– Причали сте ми о колонизацији – рече благо Алистер после паузе.

Старији мушкарац уздахну. – Да. – Он пажљиво извади цигарету, одмота папир, расу дуван и смота папир у једну сићушну лопту. – Био сам представник колонија. Морао сам да одлучим, пошто су моји потчињени прикупили све податке, кога би требало наименовати. То није било лако одлучити.

– Могу да замислим.

– Заправо, и не можеш. Било је толико чинилаца, а подаци су, у ствари, били шкрти. Тај се избор, да будем искрен с тобом, свео на пуко нагађање. А нека нагађања била су доста произвољна. Знали смо, на пример, да је Марс песковит, те смо за њега наименовали бедуина. Тако смо удовољили целом Средњем истоку, а нарочито Јордану. Јордан је за тај подухват даривао хиљаду камила.

– Заиста – младић је изгледао одсутан. Његов сабеседник непажљиво угаси цигарету, тако да је она наставила да се пуши у трави.

– Венера је била кишовита планета – рече Бојтон, с негодовањем посматрајући опушак који се димио, мада није ништа предузео с њим у вези – те смо стога наименовали Енглеза. Енглеска је постала сандук алигатора.

Младић га запањено погледа.

– Кишних мантила марке алигатор – рече Бојтон. – Ствари нису биле баш најбоље организоване. Сувише тога се дешавало у исто време. Било је много збрке и мада су земље желеле да учине све најбоље, нико, у ствари, није знао шта је то. Стога су радиле насумце што су најбоље умеле, ослањајући се на оно мало знања које су поседовале.

– Да ли је било опасно?

– Мало знања? Не, не опасно. Само недовољно. Затим, ту је био Јупитер. Око Меркура се нисмо трудили, мада се извесно време незванично разговарало о томе да се пошаље неко из екваторијалне Африке и тамо учини оно што буде у његовим моћима.

– Ко је отишао на Јупитер – запита Алистер.

– Сједињене Државе бучно су захтевале Јупитер и добиле су га. Аргумент им је био да ће остале планете бити лако колонизовати због њихове сличности са Земљом, али за Јупитер је био потребан прави стручњак, јер се он састојао од течног гаса и Црвене мрље.

– Шта је то?

– Извини. Заборавио сам да си био тек дечак када се то догађало. Црвена мрља је јовијанска свемирска платформа. Саградили су је пре много времена, да би затим назадовали, као што то обично бива са људима, и заборавили су како су то постигли. Земља је послала једног инжењера који би требало да испита може ли се иста ствар поновити. Мрља је била доста пренасељена и колонизација није долазила у обзир пре но што се сагради још једна.

– Јесте ли успели?

– Па, почели смо са градњом. Пре но што смо стварно могли било где да се дамо на посао, морали смо да решимо проблем језика. Бригу око тога преузео је на себе један

Аустралијанац. Имао је искуства са меланезијским искваренim језиком и ако је ико био подобан да обави посао међусобног укрштања четири језика у један, то је био он.

– Четири језика?

– Да. Енглески је био службени језик Земље. Затим, ту је био марсовски, венерски *бла-бла* и језик са мрље. Била је то чудна мешавина, али свакоме разумљива, мање или више.

– Значи одатле то потиче. *Бум-ги-упс-ги бла-бла-су-виш*, је ли: Међупланетни *beche de mer*.

– Тачно. Сем што је, разуме се, назван *bêche d'espace*. *Ја два-момак удру-ги*. Али чак и пошто је разрешено питање језика, имали смо невоља. На Марсу су, на пример, већ имали камиле и Марсовци су се зачудили што смо их још донели. Нарочито због тога што су њихове биле дивље и полуинтелигентне, тако да су као прво дошле и ослободиле своје сроднице са Земље. Никада се нису вратиле.

Исто се догодило и са кишним мантилима на Венери. *Тамо* киша не пада надоле, као што сада знамо. То је нека врста магле. Диже се из тла. Завуче се испод кишног мантила у тили час. То је, разуме се, била незнатна сметња, али симптоматична за начин на који се наш напола смишљени план остваривао...

– Тада нисте знали за житеље Ганимеда?

– Не. Били смо толико запослени око изградње још једне Црвене мрље да никада нисмо доспели до Јупитерових сателита. Ох, то је делом била и ствар будета. Комисија за буџет непрестано нам је објашњавала да постоји само одређена сума новца и да би било боље да остварујемо неки профит с оним што смо већ добили пре но што поднесемо захтев за колонизацију неког новог света. Претпостављам да су Медеанци први пут дошли када си ти имао отприлике десет година?

– Једанаест – рече млађи мушкарац.

– Извиђали су наше колоније и дошли право на Земљу. Узели су ствар у своје руке и колонизовали *нас*.

Један Медеанац-надгледник попе се тада лако уз брежуљак. Био је висок, са пипцима, а апарат за дисање навучен преко главе давао му је изглед механичког човека.

– *Кик-кик пинис* – рече Медеанац. – *Ви два-момак све само бла-бла су-виш. Би пава блонг ради он-стари воћњак брати јабука.*

Два мушкарца устадоше и послушно кренуше низ брежуљак према воћњаку.

– Зашто мора да нам се обраћа тим искваренim језиком – упита млади мушкарац. – Сви они говоре енглески исто тако добро као ви или ја. То је увредљиво.

– Мислим да зато то и раде – рече Бојтон, бивши представник колонија. – Толико су бољи од нас у колонизовању да ми се чини како осећају да имају право да то истичу.

Медеанац их је чуо.

– Сасвим тачно – рече он.

Илустровао: Дабросав Боб Живковић

ЕНИГМАТИКА

Припремају: М. Јеленковић и З. Зељковић

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

ВОДОРАВНО: 1. Телевизија (скр.) – Преимућство, 2. Ознака за обим – Овој, пакет – Плетене мајице, 3. У зору – Тип Фордовог аутомобила, 4. Нараменица – Савремени начин одевања, 5. Помирисати – Староримски цар, Марко Аније, 6. Замена – Шумовита висорављ у Западној Европи, 7. Постајати тежи, 8. Симбол индијума – Екипа, 9. Аероклуб (скр.) – Ознака за понд, 10. Симбол сумпора – Осипи на кожи, 11. Град у Енглеској, 12. Столови, 13. Залазак Сунца, 14. Интерес на уложен новац.

УСПРАВНО: 1. Прехладити се – Пољски фудбалски клуб, 2. Ознака за тону – Укор – Име певачице Реџепове, 3. Град у Русији на Волги – Одећа за купање, 4. Острвце на Јадрану – Матора, 5. Измешати – Надничар у старој Грчкој, 6. Морски гребен – Симбол титана – Царевина, 7. Други самогласник – Отац, 8. Први парни број – Симбол иридијума, 9. Летовалиште на Јадрану – Ознака за дијаметар, 10. Базе, 11. Јака хладноћа, 12. Грађевински радници. Уколико сте добро решили укрштеницу, у обележеним пољима добићете име и презиме америчког глумца са слике.

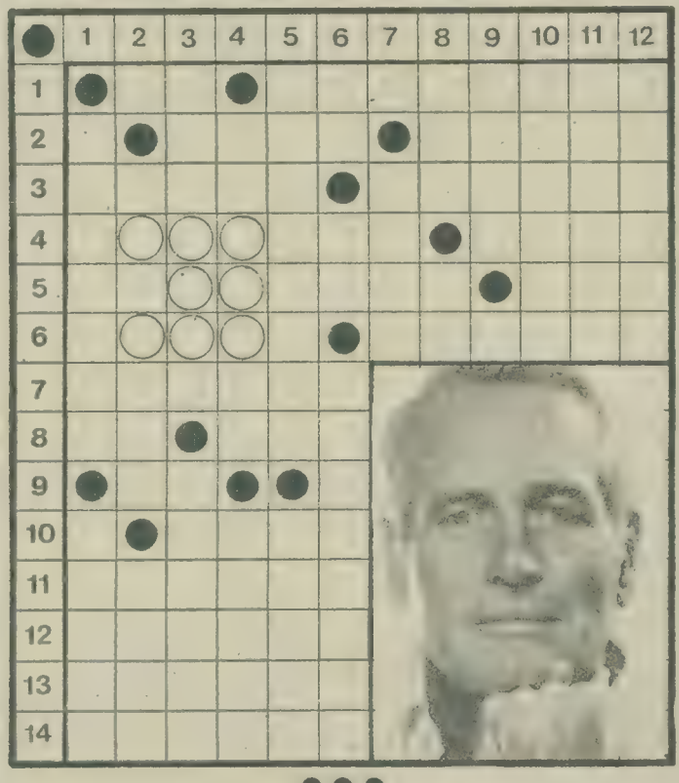

●●●

ЛАВИРИНТ

Куца је побегла из кућице, а ви обележите пут којим може да се врати.

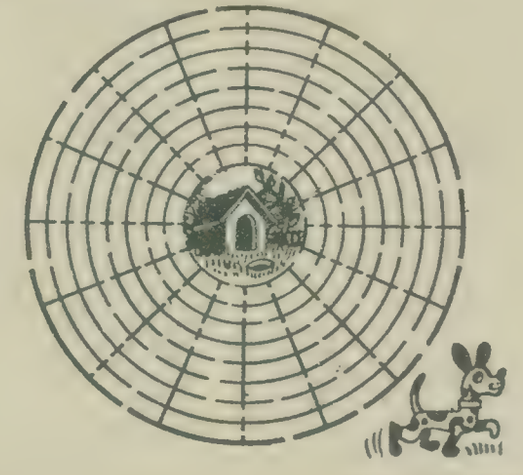

РЕШЕЊА ЕНИГМАТИКЕ НА СТРАНАМА МАЛЕ ПОШТЕ

БУДИ САМ СВОЈ ПОЛИЦАЈАЦ

Против лопова, напасника, гњаватора

Маштовит свет измислио је и неке нове справе чија је основна замисао да заштите своје власнике

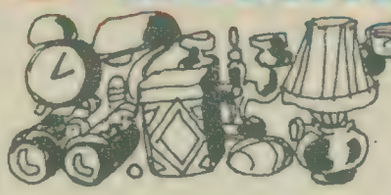

ЗЛАТАН „КЉУЧИЋ"

О овом кључу који је на-
ће проговорити

Резултат ниједан туђинац коме нису познати сви ови подаци не може да се користи компјутером а још ће успут, ако то покуша укључити сигнал за узбуну као упозорење да је незван гост ту

УЗАЛУД МЕЊАТЕ ГЛАС

Оригиналност система састоји се у томе што је способан да, поредећи глас оног који зове са гласовима у „картотеци", одмах позна непожељног, а то чини на основу висине гласа и изговора сугласника и самогласника.

Уређај против напасника омогућава власнику да се заштити не само од оних који говоре јапански већ и сваки други језик, па и

истог часа кад

ПОГЛЕД КРОЗ ЗИД

КАД СЕ КАСНО ВРАЋАТЕ КУЋИ

Први су ову опасну справицу произвели Јужнокорејци, а она је потом **даљим усавршавањем у Јапану** добила такав облик и тежину да може да се носи у џепу. У палици је смештен акумулатор који је, напуњен, довољан за 20 минута непрекидног „рада". Довољно је да напасника који вам се сувише приближио додирнете овом палицом и онеспособите га за следећих неколико тренутака, а тешко да ће се усудити да вам поново приђе јер је додир истина безопасан по живот али, кажу, врло непријатан.

ТРЕБА ЛИ ВАМ НАТКАСНА?

Америчка фирма „Ден Глејзер" направила је врло необичан кућни сеф за чување новца драгоцености

Фотографише већ га попрска, јаким

ПОПОВ СЕ НЕЋЕ ОВАЈДИТИ

Изумитељ
са замком Вилијам Џонсон назвао га је „Сволит" од енглеских речи „сејфти волит"

раде овај
непријатно изненађење. Кад буде покушао да га отвори,
продоран сигнал

Илустровао: Зоран Петканић Петко

В. Милићевић

ОБУЦИТЕ ФРЕДУ И БАГЗИЈА АДАМСА

ФРЕДУ И БАГЗИЈА, ИЗ ПОПУЛАРНОГ ФИЛМА О ПОРОДИЦИ АДАМС, НАЛЕПИТЕ НА КАРТОН И ИСЕЦИТЕ

ОДЕЋА НЕ ТРЕБА ДА ЛЕПИТЕ НА КАРТОН, САМО ИХ ИСЕЦИТЕ

Џими Кутак

ПОПОДНЕВНИ КОМПЛЕТ

ШЕШИР

ПРОСЕЦИ ПО ЦРТИЦАМА

ПОПОДНЕВНИ КОМПЛЕТ

ШЕШИР

ПРОСЕЦИ ПО ЦРТИЦАМА

СВЕЧАНА ХАЉИНА

СВАКОДНЕВНА ХАЉИНА

СВЕЧАНО ОДЕЛО

Уређује: Вито Недељковић

Илустровао: Љубомир Милојевић Љубац

Корисна радијација

Занима ме колико је истина да је извесна доза радијације чак и корисна?

БОКИ
Врњачка Бања

Мерење старости органских материја помоћу угљеника 14 (S 14) метода је коју је открио амерички хемичар Либи 1947. године и за њу је доцније добио Нобелову награду. Метода се заснива на чињеници да угљен-диоксид у атмосфери наше планете садржи један радиоактивни изотоп означен са S 14. Та количина је непроменљива јер у природи влада одређена равнотежа. Из атмосфере S 14 стално прелази у биљке, а из њих, кроз размену материја, у све живе организме. После смрти неког организма овај радиоактивни изотоп се не губи него се постепено распада и то брзином коју је израчунао Либи. Међутим, утврђено је да је S 14 настао у атмосфери пре 70 хиљада година, па се за старије предмете користе неки од других начина за одређивање старости којима наука данас располаже.

Огњена мува

Да ли је свитац једини инсект који светли и да ли становници прашума Јужне Америке заиста користе свица као расвету?

БИНА
Ужице

У тропским пределима Америке живи врста инсекта који уме да производи

светлост. Зову га „огњена мува" и светли тако јако да при тој светлости може чак да се чита. У непроходним прашумама Јужне Америке домороци у издубљеној бундеви затворе ову бубу и светиљка је ту. Предности овакве светиљке су несумњиве јер не може ништа да запали, ветар не може да је угаси а кад „прегори" довољно је отићи на ливаду и покупити мало нове светлости.

Кринолине

Шта су кринолине, од каквог су материјала прављене и да ли су их носиле и жене наших крајева?

ЈЕЛИСАВЕТА Б.
Подгорица

Првобитно, кринолина је означавала круту тканину с утканим струнама а користила се за учвршћивање оковратника које су носили мушкарци у другој половини 18. века. Средином 19. столећа овај назив почео је да се користи и за женске подсукње. Касније су кринолинама називане широке и дугачке звонасте сукње од свиле које су у свет моде ушле око 1840. године у Француској. Већ 1850. године носиле су се искључиво преко неколико подсукњи. Нешто касније кринолине су почели да придржавају метални обручи широки чак и по осам метара (у обиму), а носиле су се и код нас.

Оно што треба да знају власници малих куца и маца

Много наших читалаца и нових власника малих куца и маца пишу нам тражећи да им кажемо када треба да приме прву вакцину, када им се мењају млечни зуби, када достижу полну зрелост... Да бисмо свима удовољили, ево неколико најважнијих датума које ниједан власник мачета или кучета не би смео да пропусти:

– Очи се отварају 5–12. дана
– Прва таблета против глиста 11. дана
– Зуби ничу у 3–4. недељи
– Прихрањивање месом од 32. дана
– Друга таблета против глиста у 6. недељи
– Прва вакцина против заразних болести 7. недеље

– Друга вакцина против инфективних болести 9. недеља
– Промена власника од 10. недеље
– Вакцина против беснила од 3. месеца
– Мењање млечних зуба од 17. до 25. недеље
– Трећа таблета против глиста са 6 месеци
– Трећа вакцина против инфективних болести са 6 месеци, затим сваке године
– Полна зрелост женке 6–10 месеци
– Полна зрелост мужјака 8–12 месеци
– Прво парење мачака и мачора од 11. до 12. месеца
– Код женке пса од 18. месеца
– Код мужјака од 2. године
– Кастрација женке (ако се на то одлучите) у 10–11. месецу
– Кастрација мужјака (ако се на то одлучите) од 12. до 18. месеца
– Поновна вакцина против беснила сваке године

Галерије векова

Занимају ме музеји и галерије и желео бих да знам где се налазе највеће и најбогатије збирке антиквитета.

ЗОРИЦА
Бијељина

Највећи и најбогатији музеји и галерије су: у Лондону – Британски музеј и Национална галерија; у Паризу – Лувр; у Риму – Ватикански музеј; у Дрездену – Дрезденска галерија; у Милану – Галерија Брера и у Фиренци – Галерија Пити и Уфици; у Бетербургу – Ермитаж; у Москви – Третјаковска галерија; у Њујорку – Метрополитен музеј; у Вашингтону – Национална галерија...

Наши познати музеји су: Народни музеј у Београду, Поморски музеј у Котору, Град музеј – Цетиње...

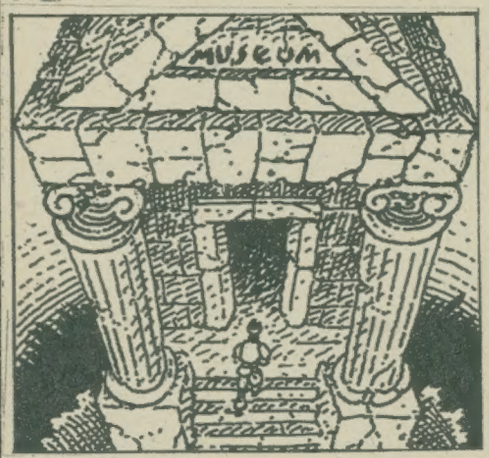

Коли (леси) клуб

Имам женку шкотског овчара – колија, или, како гласи популарнији назив, леси. Друг ми каже да постоји клуб власника ових паса. Да ли је то тачно.

МЛАДЕН
Панчево

Истина је, постоје клубови у Београду, Новом Саду, Сомбору и Шапцу. Телефон клуба у Београду је 011/651-195, у Новом Саду 021/619-527, у Сомбору 025/38-355 и Шапцу 015/25-852.

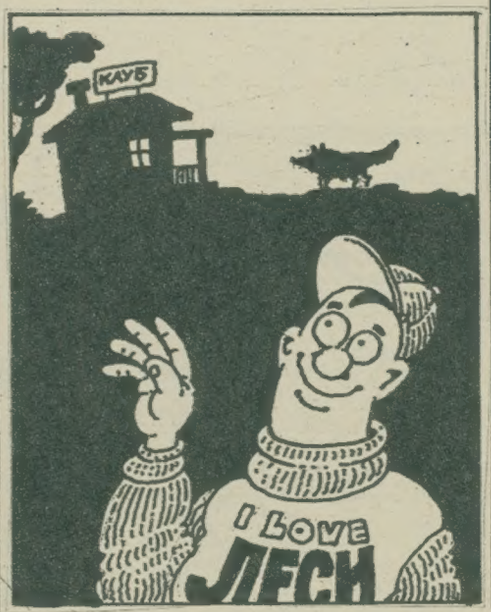

Дарко Милићевић, Липар 1-Л2-1/4, 35000 Светозарево – сакупља значке и цртеже-скице везане за васиону.

Исидора Пајкић, Пожаревачка Д6/6, 19000 Зајечар – 18 година, воли све што воле млади.

Тања Куић, Источни виногради 3, 24000 Суботица – 12 година, воли спорт, тренира рукомет.

Toni Taylor, 34 Mengarvie Rd, Parkes 2870, New South Wales, Australia – 18 година, воли пливање и тенис, жели да се дописује са младима од 18 до 25 година.

Маја Манчев, Божидара Аџије 10, 18000 Ниш – 11 година, воли музику.

Амра и Елма Мучић, Октобарске револуције 36, 81000 Подгорица – 13 година, близнакиње, воле музику, спорт, филм, моду и дружење.

Марина Радосављевић, Лењинова 116/50, 11420 Смедеревска Паланка – 15 година, воли филм и музику, сакупља постере.

Војислав Чудомировић, Цвећарска 8, 21000 Нови Сад – 11 година, сакупља салвете, значке, украсна писма и папириће и миришљаве марамице.

РЕШЕЊЕ ЕНИГМАТИКЕ

УКРШТЕНЕ РЕЧИ – ВОДОРАВНО: тв, предност, о, омот, весте, зором, „таунус", еполета, мода, пољушити, Вер, смена, Ардени, тежати, Ин, тим, АК, п, С, оспе, Лестер, астали, смирај, камата.

ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампање ствар, штампање, по закону обавезно означавање имена издавача и уредника, одговорних за садржину часописа.

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

БРОЈ 2124

YU ISSN 0032-339X

Први број Политикиног Забавника изашао је 28. фебруара 1939. године

Издаје и штампа НИП „ПОЛИТИКА" 11001 Београд, Македонска 29

Главни и одговорни уредник
Зефирино Граси

Помоћник главног уредника
Славољуб Кецић

Уредник стрипа
Мирјана Маринковић

Ликовно графички уредник
Соња Јашовић

РЕДАКЦИЈА:
Диего Варагић, Олга Вукадиновић, Бојана Дожић, Светлана Ивановић, Мина Илић, Мирјана Крстуловић, Иван Лончар, Петар Милатовић, Вера Милићевић, Весна Минић, Нада Невајдић, Вито Недељковић, Биљана Орловић, Љубомир Патрногић, Весна Софреновић, Војислав Стаменовић, Неделька Сташић, Миленко Тодоровић и Бранислава Црномарковић.

ТЕХНИЧКА РЕДАКЦИЈА:
Душан Глушац, Радоје Савић, Зоран Петканић и Радана Весовић

СЕКРЕТАРИЈАТ:
Јованка Војводић, Олгица Стаменић и Зорица Филиповић

Редакција „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК" Македонска 29, 11001 Београд, Поштански фах 124. Телефони: секретаријат 324-471, редакција 324-483, техничка редакција 326-620, централа 324-191 и 325-761, претплата: 328-776. Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају. Маркетинг агенција: Македонска 31/I, телефон 320-645. На основу мишљења Републичког секретаријата за културу СР Србије, број 413-2973-02 од 22. I 1973. године не плаћа се порез на промет.

Претплата се врши на жиро-рачун број 60801-603-24875, уз обавезну назнаку НИП „Политика" – ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК"

ОБАВЕШТЕЊЕ ПРЕТПЛАТНИЦИМА

Обавештавамо претплатнике који врше претплату за иностранство, да НИП „Политика" убудуће искључиво прима претплату преко „EXIMPO" – AG, Bernstr. – West 64, CH – 5034 SUHR Schweiz. Тел. 41/64/310470 и 41/64/310471. Fax 41/64/310472, на конто:
NEUE AARGAUER BANK, AARAU, Bahnhofstr. 49, CH – 5001 AARAU, Schweiz, Конто број: 21.4957.057.6

Годишњу претплату на лист не примамо

ПОЛУГОДИШЊА ПРЕТПЛАТА ИЗНОСИ:

САД	USD 35.–
СР НЕМАЧКА	DEM 89.–
ШВЕДСКА	SEK 374.–
ФРАНЦУСКА	FRF 211.–
ШВАЈЦАРСКА	CHF 70.–

Трошкови АВИО превоза плаћају се посебно, независно од претплатне цене листа.

Директор
др Живорад Миновић

WALT DISNEY
МИКИ
АКО БУДЕ ГЛАВА -ШИШАМ ТРАВУ...
... АКО ЈЕ ПИСМО -ЛЕНЧАРИЦУ!
ПЛУТОН
ОХ, НЕ! СТАРА ПЕСМА!
ПРЕКОПАЋЕ МИ ОПЕТ ЧИТАВ ТРАВЊАК!
3-22
СТАНИ, МОЛИМ ТЕ!
ХЕ! ХЕ! ХЕ!
©1992 The Walt Disney Company
All rights reserved
Distributed by King Features Syndicate